

МЫ ПОМНІМ ВЕРАСЕНЬ

Гэта было 29 год назад. Польша другой сусветнай вайны падкатвалася да беларускіх гарадоў, мястэчак і вёсак. Беларускія хлопцы, мабілізаваныя ў польскую армію, гінулі пад Варшавай, Радомам і Люблінам, трапілі ў фашысцкі палон, а іх хаты, іх сем'і заставаліся безабароннымі. Што стане з дзецьмі, жонкамі, старымі! Тыя, хто правіў буржуазнай Польшчай, кінулі на волю лёсу і краіну, і народ свой і збеглі ў Лондан. Хто заступіцца за мільёны беларусаў на «крэсах усходніх»? Хто ўратуе ад няволі!..

Гэта было ў верасні. Курэў пыл пад танкамі, у небе гулі самалёты. Чырвоная Армія спяшалася на Запад, каб абараніць народы Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны ад фашысцкага нашэсця. Савецкія людзі не пакінулі ў бядзе сваіх братоў-беларусаў і украінцаў, якія два дзесяцігоддзі стагналі пад прыгнётам пана, цяпелі здэка пілсудчыка, самаўладства паліцэйскага і войта. Армія Краіны Саветаў прынесла вызваленне ў край паміж Бугам і Нёманам. Радасна сустракалі чырвонозорных воінаў гарады і вёскі былой Заходняй Беларусі.

Убогі, журботны гэта быў край. У вёсках—беззямелле, у гарадах — беспрацоўе. За гады панавання буржуазнай Польшчы сотні тысяч беларусаў эмігрыравалі за мяжу. Ехалі ў Бразілію і марылі стаць там уладальнікамі зямлі, якой не мелі на Радзіме. Адпраўляліся на шахты ў Францыю, каб зарабіць шмат грошай і, вярнуўшыся дадому, купіць кавалак усё той жа зямлі. Але не сталі плантатарамі тыя, каго вабіла Лацінская Амерыка, з нічым вярнуліся многія з Заходняй Еўропы. Не было жыцця і на «крэсах». Чахлі вёскі з саламянымі стрэхамі, марнелі мястэчкі і гарады.

У верасні 1939 года падзьмуў вецер з Усходу і ўдыхнуў новае жыццё ў гэты забыты богам край. Беззямельныя і малазямельныя сяляне Заходняй Беларусі атрымалі з рук Савецкай улады звыш аднаго мільёна гектараў зямлі, якая раней належала памешчыкам, асаднікам, кулакам. За першы год Савецкай улады прадукцыя прамысловых прадпрыемстваў заходніх абласцей Беларусі павялічылася ў параўнанні з 1938 годам больш чым у два разы. Дзеці рабочых і сялян селі за парты ў школах, пачалі вучыцца на роднай мове. Адчынілі свае дзверы 4 інстытуты і 12 тэхнікумаў. Было створана 5 драматычных тэатраў і 100 кінатэатраў.

...Верасень 1968 года. Па дарогах былой Заходняй Беларусі імчаць машыны з бульбай, яблыкамі, праходзяць пасажырскія аўтобусы, а ўздоўж дарог трактары аруць поле. У калгасах сеюць азімыя жыта і пшаніцу, убіраюць бульбу і цукровыя буркі. Не пазнаць вёсак і мястэчак Брэстчыны, Гродзеншчыны, паўночна-заходняй Міншчыны. Іншым стаў рытм жыцця, іншымі сталі і самі людзі.

Заходнія вобласці Беларусі сёння — гэта калгасныя гоні, вялікія статкі жывёлы на пашы, трактары ды камбайны замест сахі і сярпа ў полі. Гэта — новыя дамы ў вёсках, гэта—электрычнае святло замест лучыны, гэта — дастатак на сталі.

Заходнія вобласці сёння—гэта буйнейшыя ў краіне баранавіцкі баваўняны і брэсцкі дывановы камбінаты, лідскі лакафарбавы і гродзенскі азотнаўкавы заводы, брэсцкі электралямпавы, ваўкавыскі цэментны, браслаўскі кансервавы, кобынскі інструментальны заводы. Дзесяткі прамысловых прадпрыемстваў выраслі ў гарадах былой Заходняй Беларусі за гады Савецкай улады, дзесяткі яшчэ растуць, пашыраюцца, асвойваюць новую прадукцыю.

Першага верасня прыйшлі юнакі і дзяўчаты ў студэнцкія аўдыторыі вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў Брэста, Гродна, Баранавіч, Пінска, Ліды. Гаманліва стала ў класах гарадскіх і сельскіх школ. І становяцца дзеці рабочых, сялян з былых «крэсаў» інжынерамі, настаўнікамі, аграномамі, пазтамі, вучонымі.

Калі прязджаюць у вёскі былой Заходняй Беларусі тыя, хто вымушаны быў пры Польшчы іх пакінуць, яны не пазнаюць родных мясцін. Столькі перамен усюды, столькі новага на кожным кроку!..

«Я атрымаў ад сястры фатаграфіі і ліст,—піша ў рэдакцыю «Голасу Радзімы» Іван Радзюк з Аргенціны.—Яна расказвае пра жыццё, пра сям'ю. На фатаграфіі ўсе ў добрых касцюмах, такія модныя. Сястра паведамае, што справілі наваселле, ўвайшлі ў новы дом, што дома ёсць і тэлевізар, і пральная машына і газ на кухні. Прачытаў я ўсё гэта сваім суседзям, таксама выхадцам з Заходняй Беларусі, паказаў фатаграфіі. Дык не вераць: каб у Гродзенскай губерні, гавораць, так жылі і насілі такую вопратку—гэтага не можа быць».

Але хто хоць раз сваімі вачамі ўбачыць сённяшняю Гродзеншчыну і Брэстчыну, той ад шчырага сэрца скажа: «Ёсць такі цудоўны край паміж Бугам і Нёманам, дзе людзі жывуць заможна і шчасліва».

Мы помнім, што гэтае шчасце прыйшло да нас, на заходнія землі Беларусі, у верасні. Але мы помнім таксама, што ў тую залатую пару амаль ля самага парога нашых хат шугала польская вайна. Мы прайшлі праз гэта польша, мы выстаялі і загартаваліся, але кожны чацвёрты з нас, беларусаў, не вярнуўся дадому. Вось чаму наша самае вялікае жаданне (і мы эмгемся за гэта), каб верасень прыносіў людзям толькі радасць і шчасце, каб шчаслівымі былі ўсе дні чалавечага жыцця.

Гродзенскі капралактамавы завод — яшчэ адна старонка беларускай хіміі. Гэта прадпрыемства будзе вырабляць у год да 50 тысяч тон капралактам. НА ЗДЫМКАХ: адна з устаноўкаў завода; мантажнікі Пётр ЕРЧЫК і Казімір КАСЬЯНОВІЧ.

Фота В. ДУБІНКІ і К. ЯКУБОВІЧА.

ТРУД В СССР

Вышел в свет сборник «Труд в СССР», подготовленный коллективом работников Центрального Статистического Управления. АПН предлагает вниманию читателя статью-рецензию на этот сборник.

Книга содержит данные, характеризующие численность населения, занятого в народном хозяйстве, численность и заработную плату рабочих и служащих, использование календарного времени труда, состав рабочих по возрасту и стажу, по профессиям, тарифным разрядам, формам и системам оплаты труда, продолжительность рабочей недели и отпусков, под-

готовку квалифицированных рабочих, численность и состав научных работников, специалистов и другие показатели.

Коснемся прежде всего изменений в классовой структуре. В дореволюционной России более двух третей населения составляли крестьяне-единоличники и неорганизованные кустари. Рабочих и служащих было лишь 17 процентов. Эксплуататорские

классы (буржуазия, помещики, торговцы и кулаки) составляли 16,3 процента. Ныне более трех четвертей населения страны — это рабочие и служащие и почти одна четверть — колхозное крестьянство.

Советский Союз, в котором на 1 июля 1968 года проживало 238 миллионов человек, располагает огромными трудовыми ресурсами. Причем им неведома безработица, которая уже к концу 1930 года была в СССР полностью и навсегда ликвидирована. Рабочих и служащих в народном хозяйстве в 1967 году насчитывалось 82,3 миллиона человек. Это почти в 6,5 раза больше, чем в 1913 году.

Что же касается рабочих, ведущей созидательной силы нового общества, то их количество во всем народном хозяйстве увеличилось по сравнению с 1928 годом в 6,8 раза и достигло в 1968 году 57,6 миллиона человек, то есть свыше половины всех трудящихся Советской страны. В 1967 году население, занятое в общественном хозяйстве, а также молодежь трудоспособного возраста, обучающаяся с отрывом от производства, составили 89

процентов общей численности трудоспособного населения против 66 процентов в 1940 году. Всего в народном хозяйстве сейчас больше 100 миллионов человек (не считая учащих и военнослужащих).

Удельный вес работников, занятых в промышленности и строительстве (в общей численности тружеников народного хозяйства), в 1967 году увеличился в сопоставлении с 1913 годом почти в четыре раза. В то же время в результате коллективизации сельского хозяйства и его механизации возросла производительность труда труженников села, что сделало возможным переход значительной части рабочей силы на заводы, фабрики, стройки.

В просвещении, здравоохранении и науке трудится в настоящее время 14 процентов работающего населения, тогда как в 1913 году этот же показатель выражался величиной, равной примерно одному проценту.

Планомерное развитие производительных сил наиболее ощутимо повлияло на ранее отсталые районы страны. Так, рабочих и служащих в Казахстане сейчас больше,

чем в 1928 году, в 20 раз, в Таджикистане — в 21 раз, в Узбекистане — в 13 раз. В несколько раз возросла численность рабочих и служащих и в других союзных республиках.

Анализ таблиц любого из восьми разделов сборника дает представление о том, как быстрый технический прогресс, возникновение новых отраслей и производств, возрастающая сложность руководства народным хозяйством непрерывно повышают требования к специальной и общеобразовательной подготовке трудящихся, к их квалификации. Сегодня уже половина всех рабочих народного хозяйства и более половины в промышленности имеют среднее (полное и неполное) образование.

Значительно изменился профессиональный состав рабочих и характер их труда, родилось много новых профессий, требующих высокой общей и технической культуры.

Вообще за 40 лет (с 1925 по 1965 год) промышленных рабочих, выполняющих работу механизированным способом, стало в 15 раз больше. Например, численность машинистов кранов, подъемни-

ДИСЕРТАЦІЯ НАПІСАНА Ў ВЁСЦЫ

Неспакійная пасада ў Н. Васільева. Ён — дырэктар саўгаса «Друцкайчызна» Мінскай вобласці. Але занятасць справамі не перашкодзіла яму завочна займацца ў аспірантуры, ставіць доследы ў сябе ў гаспадарцы і ў лабараторыях Беларускага навукова-даследчага інстытута пладаводства, агародніцтва і бульбы. Малады кіраўнік паспяхова здаў кандыдацкі мінімум, абараніў дысертацыю. Яе тэма: агратэхніка вырошчвання падвойных сеянаў яблыні і грушы і хімічныя сродкі барацьбы з пшчэламі ў гадавальніках.

Аспірантуру гэтага інстытута заканчваюць таксама старшыня калгаса імя Кірава Дзяржынскага раёна А. Коўн, дырэктар саўгаса «Добрая воля» Брэсцкай вобласці Н. Салдаценка і іншыя работнікі вытворчасці. Дырэктар саўгаса «Вішнёўка» Мінскага раёна А. Баітанік падрыхтаваў дысертацыю па агратэхніцы комплекснай механізацыі вырошчвання агуркоў у агароднічных гаспадарках.

У інстытуце эканомікі і арганізацыі сельскагаспадарчай вытворчасці рыхтуюцца стаць кандыдатамі навук старшыня калгаса «Расія» Івацэвіцкага раёна В. Яскевіч, дырэктар саўгаса «Навасёлкі» Гомельскай вобласці А. Парахневіч і іншыя.

Цяпер у аспірантуры сельскагаспадарчых навукова-даследчых устаноў рэспублікі займаецца каля 350 чалавек, прычым палавіна з іх — без адрыву ад вытворчасці.

● ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ ●

Работніца Брэсцкага электралямпавага завода Валянціна РАМАНОЎСКАЯ.

АЎТАЗАВОДЦЫ У СВАЁЙ ЗДРАЎЦЫ

Непадалёку ад Мінска, у маляўнічым месцы каля ўрочышча Волма, раскінуўся гарадок здароўя — піянерскі лагер «Зубронак», у якім штогод адпачываюць дзеці мінскіх аўтазаводцаў. Гэтымі днямі тут змоўклі дзіцячыя галасы. Пачаўся навучальны год. А як быць з лагерам? І кіраўніцтва завода, партыйная і прафсаюзная арганізацыі прынялі выдатнае рашэнне. Яны ператварылі піянерлагер, у заводскую здраўніцу, дзе ў першыя сваіх водпусках могуць добра адпачыць многія рабочыя і служачыя прадпрыемства.

Гэтымі днямі ў заводскую здраўніцу выехала першая партыя адпачываючых у колькасці 130 чалавек.

ДЭМАНСТРАУЕЦЦА ШВЕДСКАЯ ТЭХНІКА

Дэманстрацыю сваёй пагрузачнай тэхнікі закончыла ў Заслаўі на драбильна-сартвальным заводзе шведская фірма «Вольвест аб». Беларускае работнікі прамысловасці на працягу двух дзён, непасрэдна ў вытворчых умовах, вывучалі работу колавых пагрузчыкаў, асна-

шчаных зменнымі рабочымі органамі.

Шведскія спецыялісты Бенгт Самуельсан і Ульф Ліндваль прачыталі лекцыі аб канструктыўных і тэхналагічных асаблівасцях пагрузчыкаў, далі іх поўную тэхнічную характарыстыку.

Акрамя Мінска, фірма «Вольвест аб» свае пагрузчыкі будзе дэманстраваць таксама ў Маскве і Ленінградзе.

БЕЛАРУСЬ—БУЙНЕЙШЫ ІМПАРЦЁР

Вялікая партыя камплектнага абсталявання для вырабы аміяку і карбаміду паступіла з Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспублікі на Гродзенскі азотнаўкавы завод. Выкарыстанне гэтай тэхнікі значна павялічыць выпуск азотных угнаенняў.

Беларусь — буйнейшы імпарцёр чэхаславацкага тэхналагічнага абсталявання. Ён аснашчаны сем малочных і піваварных заводаў, фабрыка па выпуску эластычных панчоў. На Беларускіх прадпрыемствах устаноўлена шмат хімічнага і металаапрацоўчага абсталявання.

Чэхаславакія — адзін з асноўных сярэд васьмідзесяці імпарцёраў беларускай прамысловай прадукцыі. Яна закупляе ў Беларусі машыны, металаапрацоўчыя стан-

кі, прыборы, прадукцыя і іншыя тавары. Попыт на асобныя з іх з кожным годам пашырэцца. Так, за першыя шэсць месяцаў гэтага года пастаўлена ў ЧССР металаапрацоўчыя станкоў, ручных гадзіннікаў «Прамень» і іншай прадукцыі значна больш, чым за адпаведны час 1967 года. Усе заказы чэхаславацкіх сярбоў беларускія работнікі прамысловасці ў першы паўгоддзі выканалі паспяхова.

БУДОЎЛЯ НА ЕЎФРАЦЕ

У раёне невялікай вёскі Табка Сірыйскай Арабскай Рэспублікі на рацэ Еўфрат узводзіцца гідратэхнічны комплекс. Тут будуць пабудаваны гідраэлектрастанцыя і плаціна вышыняй 60 і даўжыняй 2 200 метраў. Стварэнне вадасховішча дазволіць арабіць 600 тысяч гектараў урадлівых, але засушлівых зямель, што роўна ўсёй арашаемай плошчы ў краіне ў сучасны момант.

На будаўніцтва занята каля 2 000 савецкіх і сірыйскіх спецыялістаў. Да 1970 года гэта лічба павінна ўзрасці ў пяць разоў.

Савецкі Саюз забяспечыць будоўлю на Еўфраце усім неабходным абсталяваннем, машынамі і спецыялістамі. Цяпер пры дапамозе Савецкага Саюза вядуцца геадэзічныя, геафізічныя і гідралагічныя работы. Узводзіцца высакавольтная лінія электраперадач Алепа—Табка. Закончана будаўніцтва чыгункі Алепа—Табка працягласцю ў 148 кіламетраў, па якой у раён будучай плаціны накіроўваецца абсталяванне і будаўнічыя матэрыялы. Адна са станцый названа сірыйцамі дружбы. На месцы вёскі Табка будоўля горад гідрабудаўнікоў.

ДА БЕРАГОЎ МІЖЗЕМНАГА МОРА

У двухтыднёвую паездку па Італію адправілася вялікая група беларускіх турыстаў. У яе складзе дзевяць мінчан. Сярод іх — слесар аўтазавода Г. Валянцін, рабочы абутковага вытвор-

чага аб'яднання «Прамень» В. Доўнар, слесар трактарнага завода А. Жукаў, а таксама рабочыя іншых мінскіх прадпрыемстваў.

Пасланцы Беларусі пабываюць у Рыме, Неапалі, Салернта і іншых гарадах Італіі.

МІНСКІЯ ЦУКЕРКІ

Аддзел збыту кандытарскай фабрыкі «Камунарка» адгрузіў у адрас польскага горада Легніца 16 тон цукерак. У магазіны брацкай рэспублікі паступаць карамель «Залаты вулей», «Сліва», «Клубніка», «Барбарыс», «Мятная», ірыс «Залаты ключык», а таксама лепшыя гатункі шакаладных цукерак мінскай вытворчасці. Сярод іх — «Труфелі», «Вавёрка», «Чырвоны мак», і «Мішка касалопы».

У верасні вялікая партыя «салодкага экспарту» будзе адпраўлена ў Германскую Дэмакратычную Рэспубліку.

На Полацкім заводзе шкловаляка.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

● ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ ●

ков и других механизмов возросла в 31 раз. На угольных шахтах три года назад работало 16 тысяч машинистов горных комбайнов, 22 тысячи машинистов конвейеров, 33 тысячи машинистов шахтных электровозов, которых в 1925 году вообще не было. К какой бы отрасли хозяйства ни обратились мы, всюду налицо коренное изменение функций и характера труда рабочего.

Технический прогресс немалым без увеличения в нем доли инженерного труда. К концу 1966 года на каждую тысячу промышленных рабочих приходилось в среднем 95 дипломированных инженеров и техников, тогда как в 1941 году их было примерно втрое меньше. Всего к концу прошлого года в народном хозяйстве работало около 14 миллионов специалистов, в том числе с высшим образованием — 5,6 и со средним специальным образованием 8,3 миллиона человек. Дипломированных инженеров на предприятиях страны — 2 миллиона человек (это, заметим попутно, в два с лишним раза больше, чем в США) против 48 тысяч в 1928 году.

Данные сборника показы-

вают, что продукция народного хозяйства за годы Советской власти росла главным образом за счет увеличения производительности труда. В 1967 году по сравнению с 1913 годом этот важнейший экономический показатель в расчете на одного работающего возрос в промышленности в 16 раз, в сельском хозяйстве — в 4,4 раза. Если же учесть сокращение продолжительности рабочего дня и воспользоваться показателем часовой производительности труда, то выходит, что производительность труда в промышленности возросла в 23 раза, а в сельском хозяйстве — более чем в 5 раз. В последние годы свыше 60 процентов прироста промышленной продукции получено за счет увеличения производительности труда.

Два раздела — «Реальные доходы населения и заработная плата рабочих и служащих» и «Продолжительность рабочей недели и продолжительность отпусков рабочих и служащих» богаты материалами, иллюстрирующими неуклонное повышение народного благосостояния и культуры.

Среднемесячная денежная

заработная плата рабочих и служащих в народном хозяйстве возросла с 33 рублей в 1940 до 103 рублей в 1967 году, а с добавлением выплат и льгот из общественных фондов потребления (выплаты по социальному страхованию, пенсии, различные пособия, стипендии учащимся, бесплатное обучение и бесплатное медицинское обслуживание, расходы на содержание детских учреждений, санаториев и домов отдыха и т. д.) — с 40,6 рубля до 139,5 рубля. Все выплаты и льготы, полученные населением в 1967 году, исчисляются 49 миллиардами рублей, что свидетельствует о десятикратном увеличении при сопоставлении с 1940 годом.

Средняя денежная заработная плата рабочих и служащих в народном хозяйстве возросла в 1967 году по сравнению с 1950 годом более чем в 1,6 раза.

Каждая страница сборника «Труд в СССР» подтверждает преимущества социалистической системы над капиталистической.

Ю. БЕРЕЖНОЙ.
(АПН).

8 верасня савецкі народ урачыста адзначыў Дзень танкіста. Наш здымак зроблен у час вайсковых вучэнняў. Танк вядзе сержант А. БЛІШУН.
Фота Е. КОЛЬЧАНКІ.

КОЖНЫ КРОК — АДКРЫЦЦЁ

Кожны крок па беларускай зямлі — гэта адкрыццё для любога нашага гасця з-за мяжы. Зарубежныя турысты, напрыклад, знаёмячыся з прамысловымі прадпрыемствамі Беларусі, даведваюцца, што наша рэспубліка ператварылася ў адзін з самых развітых эканамічных раёнаў Савецкай краіны. За адзін толькі тыдзень прадпрыемствы рэспублікі выпускаюць столькі прадукцыі, колькі да Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі выраблялася за цэлы год. Гэта адзначыў і прадстаўнік Асоцыяцый Прэс Майкл Джонсан. «Пры азнамленні з беларускай прамысловасцю, — піша ён у газеце «Манрэаль Стар», — ствараецца ўражанне, што гэты народ пайшоў хутка і далёка наперад за апошнія 50 год».

Цяпер наша рэспубліка, якая займае адзін працэнт тэрыторыі краіны і мае чатыры працэнтаў насельніцтва СССР, вырабляе кожны пяты савецкі трактар, кожны восьмы металарэзны станок, кожны шосты матацыкл, кожную дзясятую аўтаматычную лінію, кожны трынаццаты радыёпрыёмнік і тэлевізар, кожны пятнаццаты аўтамабіль. Беларускія магутныя аўтасамазвалы і прапашныя трактары працуюць амаль на ўсіх кантынентах зямлі. Аўтаматычныя станкі, электронна-вылічальныя машыны, тэлевізары, радыёпрыёмнікі, нарочныя гадзіннікі добра вядомыя не толькі ў Савецкім Саюзе, але і экспартуюцца больш чым у 70 зарубежных краінах.

Не толькі турысты, але і розныя спецыялісты ўсё часцей і часцей наведваюць Мінск, каб пазнаёміцца з нашымі навукова-тэхнічнымі дасягненнямі. За апошнія гады ў нас пабывалі многія спецыялізаваныя групы турыстаў і асобныя прадстаўнікі розных фірм, навукова-даследчых інстытутаў краін Заходняй Еўропы, Бліжняга і Далёкага Усходу. У Мінску праводзяцца шматлікія міжнародныя сустрэчы, сімпозіумы, канферэнцыі.

Надаўна з Індыі прыйшло ў Мінск пісьмо. Яго прыслаў Секхар Гангулі. Зачараваны прыгажосцю Мінска і яго добразычлівым жыхарамі, ён наведваў, што ў СССР ён паўсюдна адчуваў сяброўскую цеплыню, але Мінск ўсё ж з'явіўся для яго «першым каханнем на савецкай зямлі», а яно «самае моцнае і пашчотнае».

А шматлікія турысты і нашы суайчыннікі, якія яшчэ пару год таму назад упершыню наведвалі Беларусь, ужо сёння, у другі раз праязджаючы па тых жа мясцінах, не пазнаюць іх.

Там, дзе калісьці ўздоўж дарог стаялі толькі стройныя сосны, сёння ўзняліся буравыя вышкі. Кладовкі зямлі беларускай адкрылі свае скарбы народу. Звыш 20 магутных нафтаносных шчылін далі першую беларускую нафту!

Ужо цяпер Беларусь дае 40 працэнтаў саюзнай здабычы калійных угнаенняў. Ёсць падставы меркаваць, што ў нетрах нашай зямлі могуць быць выяўлены вялікія запасы карысных руд, каляровых і рэдкіх металаў. А на геаграфічных картах рэспублікі з'яўляюцца ўсё новыя і новыя гарады — Белаазёрск, Светлагорск, Наваполацк, Новалукомль...

Не меншых дасягненні і ў сельскай гаспадарцы рэспублікі. У распараджэнні калгасаў 60 тысяч трактараў, 24 тысячы зерневых і сіласаўборачных камбайнаў, 36 тысяч грузавых аўтамашынаў і многа іншай тэхнікі.

Прыкметна змянілася аблічча нашай вёскі. Сярод кустоў бэзу і чаромхі бачаць турысты і музычную школу для дзяцей калгаснікаў, і амбулаторыю, і клуб, і калгасны дом адпачынку. Так, турысты Францыі, наведваючы ў маі месяцы калгас імя Кірава Слуцкага раёна і пазнаёміўшыся з жыццём і бытам калгаснікаў, былі прыемна здзіўлены. «Мы зрабілі для сябе адкрыццё, — заяўлялі яны, — і тое, з чым мы пазнаёміліся, пераўзышло ўсе нашы чаканні». Кіраўнік групы Пер Гіту запісаў у кнізе водгук: «Мы выказваем усеагульнае захапленне тым, што стварыла сацыялістычная рэвалюцыя, і жадаем умацавання дружбы паміж Францыяй і СССР, шчаслівай будучыні народам СССР».

Ёсць у Мінску месца, якое не абміне ні зарубежны гасць, ні савецкі турыст. Гэта Дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Ён раскавае аб вялікім гераізме беларускага народа ў гады вайны з фашысцкімі захопнікамі, аб велізарных ахвярах, прынесеным ім, аб яго рашучасці адстаць мір на зямлі.

Не абышла гэты музей і група нашых суайчыннікаў з Канады — сяброў «Вестніка».

— З болей мы разглядалі фатаграфіі горада, спаленага і разбуранага фашыстамі, — гаварылі яны. — А цяпер, калі мы ўласнымі вачыма ўбачылі новы Мінск, мы схіляем галовы перад мужнасцю і подзвігам савецкіх людзей.

Іншы раз зарубежныя турысты параўноўваюць Мінск з марскім портам, дзе на кожным кроку, быццам мачты сухапутных караблёў, уздымаюцца накіраваныя ў неба стрэлы будаўнічых кранаў. Турыст з ФРГ Кіршэнлор, архітэктар па прафесіі, гаварыў, што тэрыторыя СССР ад Брэста да Яраслаўля — гэта вялікая будаўнічая пляцоўка.

Сапраўды, толькі за апошнія шэсць гадоў у народную гаспадарку Беларусі ўкладзена сродкаў больш, чым за ўсе мінулыя гады існавання рэспублікі. Аб размаху капітальнага будаўніцтва можна меркаваць хаця б на тым, што ў мінулай сямігоддзі, напрыклад, кожныя восем даён уступала ў строй новае прадпрыемства або буйны цэх.

Як жа ўсім гэтым не захапляцца?! Усяго 50 год назад у Беларусі 68 працэнтаў насельніцтва (ва ўзросце 9—49 год) было непісьменным. А цяпер вучыцца амаль кожны трэці.

Па колькасці студэнтаў і навучэнцаў сярэдніх школ у разліку на тысячу жыхароў Беларусь даўно апярэдагла такія буйныя краіны, як ЗША, Англія, Францыя, Італія. Турыст з ЗША Джон Рэбівіч, па прафесіі педагог, з цікаўнасцю вывучаў пастаноўку народнай асветы ў Беларусі. «Амерыка, — заявіў ён, — можа толькі марыць аб той вялікай колькасці школ, якая існуе ў СССР». Ён адзначыў, што школьныя праграмы ў СССР куды лепшыя, чым у ЗША, таму ў СССР столькі ўсебакова развітых людзей.

Нашы госці-суайчыннікі, як і ўсе зарубежныя турысты, пераконваюцца ў тым, што Савецкая Беларусь будзе сваю эканоміку ў імя чалавека і на карысць чалавеку.

А. ЛІСОУСКІ,
намеснік начальніка Упраўлення
па іншаземнаму турызму пры Савецкім
Міністраў БССР.

СЕГОДНЯ В НОМЕРЕ

ДЛЯ ТЕХ,
КТО НЕ ЧИТАЕТ
ПО-БЕЛОРУССКИ

«МЫ ПОМНІМ ВЕРАСЕНЬ» — так называецца перадавая статья номера, посвященная 17 сентября — дню освобождения западных областей Белоруссии. Бывшие западные области сегодня — это бескрайние колхозные поля, большие стада на пастбищах, электричество вместо лучины; это барановичский хлопчатобумажный и брестский ковровый комбинат, лидский лакокрасочный и гродненский азотнотуковый заводы и десятки других предприятий, выросших за годы Советской власти. Дети рабочих и крестьян бывших «восточных крессов» становятся инженерами и учителями, поэтами и учеными.

«КОЖНЫ КРОК — АДКРЫЦЦЁ» (3 стр.). Каждый шаг по белорусской земле — это открытие для любого нашего гостя из-за рубежа. «При ознакомлении с белорусской промышленностью, — писал представитель Ассоциаций Пресс Майкл Джонсан, — создается впечатление, что этот народ пошел быстро и далеко вперед за последние 50 лет». И действительно, туристы, побывавшие в Белоруссии несколько лет назад, не могут сегодня узнать мест, по которым проезжали в прошлый раз. На карте республики возникли новые города, рядом с соснами вырастают буровые вышки.

На правом берегу Днепра при впадении в него Оршицы, на пересечении крупнейших железнодорожных магистралей стоит древний белорусский город Орша. Чем живет она сегодня, какой будет завтра — на эти вопросы нашего корреспондента отвечает председатель Оршанского горисполкома Михаил Мазаник в статье «ГОРАД ПРАЦОУНАЙ СЛАВЫ!» (4 стр.). 30 промышленных предприятий города выпускают самую разнообразную продукцию. Это станки и ткани, швейные машины и пеносиликатные плиты, трикотаж и пищевые продукты. Недавно Совет Министров БССР утвердил генеральный план развития города в перспективе до 2000 года. На левом берегу Днепра вырастет новый промышленный комплекс.

Трудно представить Оршу без железнодорожников. Бегут стальные рельсы на Москву, Минск, Ленинград, Киев, и ведут по ним составы оршанские машинисты, а в цехах депо трудятся, ремонтируя прошедшие далекие пути паровозы, их товарищи — слесари, кузнецы, сварщики. Паровозное депо Орши носит имя легендарного Константина Заслонова. Это здесь, в депо, во время гитлеровской оккупации подпольная группа под руководством Заслонова уничтожала вражеские паровозы. Это отсюда группа за группой уходили рабочие в партизанские отряды и после смерти командира продолжали громить врага в бригаде, носящей его имя. Заслоновцы — так называли себя бойцы этой бригады, так называют себя и сейчас рабочие Оршанского депо («ЗАСЛОНАЎЦЫ!», 5 стр.).

Говоря о таких городах, как Орша, Витебск, Борисов, невольно вспоминаешь те, уже далекие времена первых пятилеток, когда наша страна начинала создавать свою промышленность. Именно тогда началось строительство Оршанского льнокомбината, ныне мощного современного орденоносного предприятия с 12 000 рабочих, дающего в год 66 миллионов квадратных метров тканей, что составляет 11 процентов выпуска льняных тканей всего Советского Союза. О продукции льнокомбината, о тех условиях, которые созданы для его рабочих, чтобы они могли спокойно трудиться, учиться, отдыхать, рассказывает статья «УЗНАГАРО-ДЖАНЫ ОРДЭНАМ ЛЕНИНА» (4—5 стр.).

«ТРЫ СТАРОНКИ З ЛЕГЕНДЫ!» (6—7 стр.). Сегодня мы заканчиваем публиковать эту документальную повесть Геннадия Буравкина. Бывшая партизанка Надежда Богданова, которая несколько раз пережила свою смерть, живет сейчас в Витебске, на улице Правды. И хоть беспокоят ее старые раны, редко можно встретить человека такой энергии и жизнелюбия, как она. Кроме своих четверых детей, она растит Наташу Логвинову, оставшуюся без родителей, а сейчас к этим хлопотам прибавились еще заботы о детях больной Татьяны Самакалевой — бывшей Надиной спасительницы. Каждый день приходят к ней десятки писем, почти каждый день приглашает ее на встречи молодежь, которая хочет знать, как боролась и побеждало старшее поколение.

ОРША

ДА 50-ГОДДЗЯ БЕЛАРУСКАЙ САВЕЦКАЙ САЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ РЭСПУБЛІКІ

Уладзімір КАРАТКЕВІЧ

ГОРАД ПРАЦОЎНАЙ СЛАВЫ

Яна не блішчыць красою,
А ў сэрца навек запала
З паркам сваім змарнелым,
З сваёй Кабыляцкай гарой,
З лянiвай сястрой

Аршыцай,
Што летам бруіцца памалу
У шырокі, як песня наша,
Магутны, сівы Дняпро.

Хаткі, што да абрыву,
Як ластавак гнёзды,
Туляцца —

Родныя і дарагія,
Як поціск сяброўскай рукі;
Брук, размыты дажджамі,
Пыльныя ўскраіны вуліцы,
Куродым на сценах
будынкаў,
Дальнія цягнікі.

Далёка яна ад мяне,
Адзіная і дарагая,
У чорных істужках чыгунак,
Што ўсю яе абвілі,
З народом сваім, што
ў бітвах

Ніколі не памірае:
Заслонава слава звоніць
На ўсіх перагонах зямлі,

Калісьці... Было і такое...
Хацелі пазбавіць крылляў...
Быдлам нас называлі,
А ўсё ж такі мы былі
Нязломнымі ў чорнай
бядоце,

Гордымі і ў бяссілі,
Бо род наш быў
пралетарскі,
А рукі — у чорным вуглі.

Мы паціскалі плячыма,
Калі нам з пагардай казалі,
Жадаючы ў час вяцелья
Рабочы наш род абсмяяць:
«Знаёмца ў вас на вапне,
На вапне вы нарадзіліся,
Вапна ўсіх вас карміла,
У вапне вам і ляжаць».

Паслухайце, наш ён, наш
горад,
Няхай і суровы часам, —
Працоўнае гордае права
Здабыў у цяжкай барацьбе,
Гэта наш родны горад.
Яму не патрэбны прыкрасы,
Ён сам для сябе прыкраса
І гордасць — сам для сябе.

Мы цягнікі вадзілі,
Палотны на фабрыках ткалі,
Лес магутны валілі
І ўмелі плавіць метал,
У цёмных каменаломнях
Белы вапняк ламалі,
Гліну і торф здабывалі, —
Гарачы ў нас запал!

Як толькі цёмнаю ноччу
Вочы свае закрываю,
Адразу я Оршу бачу
З яе няяркай красою,
З бярозамі над Аршыцай,
З вяцельям сонейкам мая,
З блакітам першых пралесак
У косах каханай маёй.

Тут нарадзіліся думкі,
Воля, імкненні, жаданні,
Тут стаў я сынам краіны,
Абпален я агнём...
Таму і люблю я Оршу
Першым вялікім каханнем,
Якое не знікне, пэўна,
Нават з маім жыццём.

Голас Радзімы
№ 38 [1045]

На правым беразе Дняпра пры ўпадзенні ў яго Аршыцы, на перакрывававанні буйнейшых чыгуначных дарог стаіць беларускі горад Орша. Упершыню ўпамінаецца аб ёй у летапісу ў 1067 годзе, але на самай справе ўзнікла яна раней, аб чым сведчыць і гарадскі герб: «на блакітным полі пяць стрэл, таму што горад пабудавалі яшчэ скіфы, якія зброяй такой пахвальна дзейнічалі». Ваявалі тут смаленскія і полацкія князі, панавалі літоўскія і польскія магнаты, ішлі праз яе войскі Лжэздзітрыя і Напалеона.

Аршанцы ганарацца рэвалюцыйным мінулым свайго горада, калі ў 1905 годзе рабочыя і чыгуначнікі ўступілі ў бой з паліцыяй, а ў 1917 — не прапускарлі эшалонаў, што ішлі на дапамогу Часоваму ўраду. Ганарацца будоўлямі першых пяцігодак і падполлем у гады Вялікай Айчыннай вайны.

Аб гераічных днях барацьбы з акупантамі нагадваюць у горадзе Курган Бессмяротнасці, насыпаны рукамі аршанцаў, над якім гарыць вечны агонь, помнік легендарным «Кацюшам», першы залы з якіх на нямецка-фашысцкіх захопніках зрабілі пад Оршай 1-4 ліпеня 1941 года байцы батальёна капітана Флёрава, музей легендарнага партызанскага камбрыга Героя Савецкага Саюза Канстанціна Заслонава, шматлікія мемарыяльныя дошкі.

Чым жыве Орша зараз? Якой яна будзе заўтра? На пытанні нашага карэспандэнта адказвае старшыня Аршанскага гарвыканкома Міхаіл МАЗАНІК.

У Оршы, якая налічвае 95 тысяч жыхароў, — звыш 30 прамысловых прадпрыемстваў. Найбольш буйнымі з іх з'яўляюцца ордэна Леніна льнокамбінат, заводы лёгкага машынабудавання, станкабудоўнічы «Чырвоны барацьбіт», сілікатны і жалезабетонны вырабавы, трактарарамонтны, плаўленых сыроў, кансервавы, малочны, мясакамбінат і іншыя. Аршанскі чыгуначны вузел — адзін з буйнейшых у Беларусі.

Прадукцыя аршанскіх прадпрыемстваў экспартуецца ў Польшчу, Германскую Дэмакратычную Рэспубліку, Венгрыю, Чэхаславакію, Балгарыю, Дэмакратычную Рэспубліку В'етнам, Англію,

Францыю, — усяго ў 46 краін свету. Мы ганарымся выдатнымі працоўнікамі Героямі Сацыялістычнай Працы дырэктарам льнокамбіната Г. Сямёнавым, работнікам мясакансервавага камбіната І. Пашкевічам, дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР ткачыхай М. Хрыпінай і дзесяткамі іншых перадавікоў вытворчасці.

Гэтымі днямі Савет Міністраў БССР зацвердзіў генеральны план развіцця горада ў перспектыве да 2000 года. План прадугледжвае, што к таму часу насельніцтва горада значна павялічыцца. На левым беразе Дняпра, непасрэдна ля зялёнай зоны, будзе створан новы прамысловы комплекс. Гэта, так сказаць, дальняя перспектыва. У бліжэйшыя ж гады будзе пабудаван завод рэжуча-камплектовачнага станкаінструменту, сёлета выпусціць першую прадукцыю буйнейшы ў Беларусі камбінат жалезабетонных канструкцый, будуюцца новыя цэхі на льнокамбінате, на заводзе «Чырвоны барацьбіт» і лёгкага машынабудавання, халадзільнік на мясакамбінате.

Значна зменіцца выгляд горада. Забудова будзе весціся толькі за кошт шматпавярховых дамоў, вырастуць новыя жыллыя кварталы з комплексам бытавых і гандлёвых прадпрыемстваў.

Кваліфікаваныя кадры для народнай гаспадаркі зараз рыхтуюцца ў тэхнікуме чыгуначнага транспарту, філіяле Мінскага політэхнікума, індустрыяльна-педагагічным вучылішчы, тэхстыльным тэхнікуме, медвучылішчы, двух прафесіянальна-тэхнічных вучылішчах. У хуткім часе адкрыецца вучылішча будоўнікоў.

У горадзе дзейнічаюць 2 кінатэатры, 12 клубаў і палацаў культуры, 2 народныя тэатры, музычная школа на 470 вучняў, 30 бібліятэк розных прафсаюзаў і арганізацый, 17 школ, 5 зімовых плавальных басейнаў, тры стадыёны. За горадам, паблізу вёскі Андрэўшчына, створана база адпачынку працоўных. На многіх прадпрыемствах ёсць свае прафілакторыі, дамы адпачынку, турысцкія базы, піянерскія лагеры. У бліжэйшыя гады будзе ўзведзен гарадскі дом культуры, новы шырокакранны кінатэатр, некалькі заводскіх палацаў культуры, басейнаў і стадыёнаў і г. д.

З кожным годам расце наш старажытны горад, прыгажэе ў ім жыццё.

УЗНАГАРОДЖАНЫ

Гаворачы аб такіх гарадах, як Орша, Віцебск, Барысаў, мільвалі ўспамінаеш тыя, ужо далёкія часы першых пяцігодак, калі наша краіна, справіўшыся з інтэрвенцыяй, разрухай, голадам, пачынала ствараць сваю прамысловасць. Іменна тады, у 1928 годзе, пачалося будоўніцтва Аршанскага льнокамбіната. Спецыялістаў прыслалі

братнія рэспублікі, але адразу ж пачалася і падрыхтоўка сваіх кадраў. Сярод першых выпускнікоў Віцебскага тэхстыльнага тэхнікума быў Франц Васілеўскі, цяпер загадчык аддзела рацыяналізацыі і тэхнічнай інфармацыі камбіната.

— Калі пачалася вайна, — расказвае Франц Канстанцінавіч, — мы паспелі вывезці

асноўнае абсталяванне, і ўсё ж страты, нанесеныя камбінату акупантамі, склалі каля 10 мільянаў рублёў. Вярнуліся мы ў Оршу — сэрца сціснулася ад болю. Ад пасёлка, які мы з такой любоўю ўзводзілі, засталася некалькі дамоў, і ў тых размяшчаліся турма і гестапа. На сценах — апошнія словы развітання замучаных тут людзей.

І зноў узводзіцца пасёлак амаль на пустым месцы, зноў пачынае даваць прадукцыю льнокамбінат і ў 1949 годзе перавышае даваены ўзровень.

Вялікай падзеяй у гісторыі прадпрыемства быў пуск другой яго чаргі ў 1961 годзе. З таго часу яно пачало выпускаць не толькі грубае лянное палатно для гаспадарчых мэт, але і тыя цудоўныя тканіны, якія ўпрыгожваюць зараз кватэры і ўстановы, гасцініцы і сталовыя, якія ахвотна купляюць і разважлівыя гаспадыні, і маладыя модніцы. Гэта рознакаляровыя тканіны з лаўсанам для сукенак, парцьеры, пакрываў, абрусы, сурвэткі, ручнікі, — 66 мільянаў квадратных метраў тканін у год, або 11 працэнтаў лянных тканін усяго Савецкага Саюза!

Лён у нашай рэспубліцы ў пашане, і таму сыравінай прадпрыемства поўнаасцю забяспечваюць беларускія калгасы, а ўсе працэсы апрацоўкі ён праходзіць тут жа, на камбінате. Машыны расчэсваюць русыя лянныя валокны, тут іх прадуць, бяляць, фарбуюць, тут на складаных жакардавых станках ткуць мудрагелістыя ўзоры. Абсталяванне ў асноўным айчынае, але працуюць і чэшскія, і нямецкія станкі, і нават вялізны агрэгат, які некалькі месяцаў манціравалі прыез-

джыя японскія інжынеры. Ён — для лянных тканін, якія не будуць камячыцца і без прымесі лаўсану.

Плывуць з сушальных машын тканіны і трапечуцца пад столлю, як рознакаляровыя ветразі. Вадаспады нітак, мільганне чаўнакоў — усё гэта так не падобна на тое, як ткалі калісьці нашы бабкі, і ў той жа час ручнікі з чырвонымі пёўнікамі, абрусы і пакрываў са старажытным беларускім арнамантам нагадваюць нам іх даўнія выробы.

— Лянное ткацтва мае ў нашай рэспубліцы свае даўнія традыцыі, — гаворыць мастак Віктар Фурман, — і мы вывучаем і выкарыстоўваем іх. Але мы лічым, што механічнае перамяшчэнне народных узораў — не лепшы шлях. Мы стараемся творча распрацоўваць іх з улікам патрабаванняў сучаснага інтэр'ера, каб яны не выглядалі архаічнымі ў любой, самай сучаснай абстаўленай кватэры.

Мастакі камбіната вывучаюць таксама мастацкае ткацтва Прыбалтыкі, Закарпацця, рэспублік Сярэдняй Азіі і кожны раз узабагачаюць аршанскія пакрываў якім-небудзь новым нечаканым элементам, арыгінальным каляровым рашэннем.

Далёка за межамі рэспублікі славіцца прадукцыя камбіната. У 1966 годзе калектыў прадпрыемства быў адзначаны вышэйшай узнагародай краіны — ордэнам Леніна, у 1967 — Памятнім сцягам ЦК КПСС. Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Савета Міністраў СССР і Цэнтральнага савета прафсаюзаў.

І гэта не толькі за якасць выпускаемай прадукцыі, але і за высокую культуру працы,

У ткацкім цэху льнокамбіната.

Орша. Цэнтральная плошча горада.

ЗАСЛОНАЎЦЫ

ЦЯЖКА ўявіць сабе Оршу без гэтых людзей у чорным фарменным адзенні — без аршанскіх чыгуначнікаў. Бягуць сталёвыя рэйкі на Маскву і на Брэст, на Гомель і на Лепель, і вядуць па іх грузавыя і пасажырскія саставы машыністы Аршанскага дэпо. А ў цэхах працуюць, рамантуючы прайшоўшыя далёкія шляхі паравозы, іх таварышы — слесары, кавалі, зваршчыкі.

Шаснаццацігадовым падлеткам прыйшоў працаваць у дэпо сын машыніста Мікалай Андрэеў. Праз пару год вывучыўся і, як і бацька, пачаў вадзіць саставы. Забываючы наперад, скажам, што яго сын, скончыўшы школу, без ваганняў падаў дакументы ў Гомельскі інстытут інжынераў чыгуначнага транспарту.

Не злічыць кіламетраў, што прабеглі паравозы, якія вёў Мікалай Мікалаевіч. Былі чорныя дні, калі наступалі фашысты і даводзілася пад бамбёжкам выводзіць цяжнікі з палаючых гарадоў. Але настаў час перамогі, і машыніст Андрэеў, пры-

быўшы з першым аднаўленчым поездам у свой родны горад, застаўся ў ім назаўсёды.

— Можна, і ёсць такія прафесіі, да якіх чалавек прывыкае і з гадамі сумна адбывае сваю службу, толькі не прафесія машыніста. — Гаворыць Мікалай Мікалаевіч. — Калі некалькі дзён пабудзеш без работы, пачынаюць ныць сэрца і рукі. Усёй істотай рэжэш у дарогу, каб хутчэй убачыць, як рынуцца пад колы сіня рэйкі. Гэта, мабыць, як у лётчыкаў, — пачуццё палёту.

Праз тры гады дэпо будзе спраўляць свой стогадовы юбілей. І многія яго рабочыя з гонарцаю гавораць аб сабе: «Я патомны аршанскі чыгуначнік». У дэпо ганарацца тым, што ў яго сценах пачыналі свой працоўны шлях міністр аўтатранспарту БССР А. Андрэеў, першы сакратар Мінскага гаркома КПБ В. Шарпаў, Герой Сацыялістычнай Працы начальнік Маскоўскага дэпо Ул. Верхазодзька і іншыя вядомыя і паважаныя ў краіне людзі.

— Выдатны ў нас калектыў, — расказвае старшыня партко-

ма дэпо Міхаіл Барынбаум. — У любых умовах можна спадзявацца на людзей — ніколі не падвядуць.

Справядлівае гэтае слоў аршанскія чыгуначнікі бліскуча даказвалі не раз — і ў мірнай працы, і ў часы суровых ваенных выпрабаванняў. Паравознае дэпо Оршы носіць імя легендарнага Канстанціна Заслонава. Тых, хто пад'язджае да горада з боку Масквы, сустракае бронзавая постаць героя. Непадальку, пад засенню дрэў, стаіць невялікі домік — яго мемарыяльны музей.

Гэта тут, у Аршанскім дэпо, падпольная група пад кіраўніцтвам Заслонава знішчала фашысцкія эшалоны. Заслонаўцы ўзрывалі паравозы вугальнымі мінамі, засыпалі буксы пяском і соллю, перагравалі ваду ў тэндэры, мініравалі стрэлкі. Жанчыны і дзеці раскідвалі па дарогах спецыяльна зробленыя шыпы, якія праколвалі шыны варажых машын.

Гэта адсюль група за групай ішла рабочыя ў партызанскія атрады і пасля гібелі Заслонава працягвалі граміць ворага ў

брыгадзе, якая насліла яго імя. З 15 ліпеня 1942 года і да вызвалення Віцебшчыны партызаны брыгады Заслонава правялі 122 баі, узарвалі 2000 рэек і 174 масты, знішчылі 87 паравозаў, 935 вагонаў з тэхнікай і жывой сілай праціўніка, 340 машын і бронемашын, 20 танкаў. Яны ўзрывалі вадакачкі, псавалі тэлеграфную сувязь паміж Берлінам і фронтам і здзейснілі яшчэ шмат гераічных спраў.

Заслонаўцы — так называлі сябе байцы гэтай брыгады, так называюць сябе зараз рабочыя Аршанскага дэпо, дзе да гэтага часу працуюць паплекнікі героя слесар Васіль Лазорскі, машыніст Яўгеній Бокуць і іншыя.

Калі адразу ж пасля вайны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы паставіў п'есу Аркадзя Маўзона «Канстанцін Заслонаў», удзельнікі драматычнага калектыву дэпо прыехалі ў Мінск паглядзець спектакль. Іх глыбока ўразіла пранікнёная ігра Барыса Платонава і нават яго незвычайнае знешняе падабенства з Заслонавым. Яўгенія Кардоўская, маці загінуўшага юнага ад'ютанта Заслонава Жэні і таксама былая падпольшчыца, пайшла за кулісы, каб ад імя дэпоўцаў падзякаваць Платонаву і іншым акцёрам за праўдзівую і шчырую ігру.

— У той дзень у нас з купалёўцамі была доўгая сардэчная размова, — успамінае Яўгенія Захараўна. — Мы вырашылі таксама паставіць гэту п'есу і папрасілі рэжысёра спектакля Канстанціна Саннікава дапамагчы нам. Ён згадзіўся.

І драматычны калектыў дэпо (зараз яму прысвоена званне народнага тэатра) стварыў хваляючы спектакль, які да гэтага часу не сыходзіць са сцэны. З «Канстанцінам Заслонавым» самадзейныя артысты выступалі ў гарадах і калгасах рэспублікі; два разы ставілі яго ў Маскве. Вось і нядаўна ездзілі ў падмаскоўны п'янерскі лагер імя Заслонава, расказвалі дзецям пра гераічныя справы Аршанскага падполля, паказвалі ўрыўкі са спектакля.

— Спектакль многа год ідзе з нязменным поспехам, — працягвае Яўгенія Захараўна, — у гэтым адыгрывае вялікую ролю і тое натхненне, з якім мы заўсёды яго ставім, і тая вялікая дапамога, якую мы атрымалі пры яго стварэнні ад Платонава

і Саннікава. Памятаю, аднойчы мы павінны былі выступаць у Віцебску па тэлебачанню, а наш выканаўца ролі Заслонава Снытко (ён машыніст, таксама быў партызан-заслонавец) раптам захварэў. У гэты час у Віцебску на гастролях якраз быў тэатр імя Купалы. Мы пазванілі Барысу Віктаравічу аб сабе ў ўдзельнічаў у спектаклі. Ён сыграў з намі і потым яшчэ некалькі разоў прыязджаў да нас і ўдзельнічаў у спектаклі. Ён стаў нашым добрым сябрам, бываў са мной на магіле сына. Светлую памяць пакінуў аб сабе ў аршанцаў гэты выдатны акцёр і чалавек.

Любяць чыгуначнікі свой тэатр. Многія, як і Яўгенія Захараўна, прыйшлі сюды да вайны, яшчэ дзецьмі, і працягваюць працаваць у ім нават выйшаўшы на пенсію. Зараз і ветэраны, і моладзь з захапленнем рыхтуюць новы спектакль — інсцэніроўку рамана Івана Шамкіна «Сэрца на далоні».

Так, дэпо для чыгуначнікаў — гэта не толькі месца, дзе адпрацоўваеш сваю рабочую змену. Гэта яшчэ і сям'я, з якімі дзеліш гора і радасць, гэта магчымасць займацца мастацтвам, магчымасць вучыцца і ўдасканальваць сваё рабочае майстэрства.

Заходзіць, напрыклад, у партком мужчына год трыццаці.

— Ты чаму не падаў заяву ў вачэрнюю школу? — пытае яго сакратар. — Дзевяць класаў у цябе ёсць, яшчэ год, і паедзеш на курсы машыністаў ці паступіш у інстытут.

— Ды позна мне ўжо, — няўпэўнена адказвае той.

— Не позна. Я таксама ў твае гады вучыўся і вось бачыш, інжынерам паспеў стаць.

— Дома дзіця малое, жонцы трэба памагаць.

— Дзіця ў яслі ўладкуем. Наўжо цікава на ўсё жыццё застацца качагарам?

— А прымуць заяву, не позна яшчэ?

— Прымуць, прымуць, дырэктар папрасіць.

Колькі іх, такіх хлопцаў, прыходзяць у дэпо без спецыяльнасці, і становяцца тут кваліфікаванымі рабочымі, машыністамі, інжынерамі.

...Бягуць і бягуць сталёвыя рэйкі на Маскву, Мінск, Гомель. Мчацца па іх, грукоўчы на стыхах, цяжнікі, і вядуць іх аршанскія машыністы-заслонаўцы.

ОРДЭНАМ ЛЕНИНА

на тых бытавыя ўмовы, якія створаны для людзей, каб яны маглі творча расці і з натхненнем працаваць.

Гэтую думку прыкладна так выказае былы рабочы, цяпер пенсіянер Георгій Хітраво:

— Да вайны мы таксама самааддана працавалі, бо ведалі, як патрэбна наша работа краіне. Мы былі сведкамі таго, як раслі першыя карпусы камбіната, як ткаліся першыя метры тканін. Але жыццё наша тады было далёка не такім добраўпарадкаваным, як зараз, мы не мелі такіх кватэр, і ў магазінах часамі не хапала патрэбных тавараў і прадуктаў. Цяпер жа настаў час, калі ёсць магчымасць клапаціцца ў поўнай меры і аб прадпрыемстве, і аб людзях, якія на ім працуюць. Паглядзіце, што зроблена ў пасёлку тэкстыльчыкаў за апошнія гады, і вы зразумеце, што я маю на ўвазе.

І сапраўды, пасёлак камбіната раскінуўся на плошчы ў 80 000 квадратных метраў і ўжо зліўся з горадам. На беразе Дняпра выраас малады парк. Ёсць два стадыёны і тры спартыўныя залы. Старая кацельная пераабсталявана пад плавальныя басейны — для малых і для дарослых. У палацы культуры тэкстыльчыкаў займаюцца пяць самадзейных калектываў.

Прадпрыемства вялікае — 12 000 рабочых і, як заўсёды ў тэкстыльнай вытворчасці, большасць з іх жанчыны. Таму пытанне аб доглядзе за дзецьмі з'яўляецца пытаннем першаступеннай важнасці. 12 дзіцячых садоў і ясляў на 1800 месц пабудавана ў пасёлку на сродкі камбіната, і зараз жанчынам не даводзіцца чакаць сваёй чаргі на ўла-

дкаванне дзіцяці.

— Мне здаецца вельмі важным, — гаворыць загадчыца ясляў № 2 Лідзія Сярдзюк, — што дзецям забяспечаны не толькі добрае харчаванне і догляд, але і пастаянная кваліфікаваная медыцынская дапамога. Калі дзіця захварэла і засталася дома, маці нават не трэба клапаціцца і званіць у паліклініку. Патранажная сястра з ясляў сама прыдзе да хворага і прыме ўсе неабходныя меры. Зручна для маці таксама і тое, што калі яна захоча паехаць у санаторый ці дом адпачынку, яна можа спакойна пакінуць дзіця ў яслях да свайго прыезду.

Для старэйшых дзяцей — у пасёлку дзве дзесяцігодкі і дзіцячы дом культуры. Калі мы прыйшлі туды, заняты яшчэ не пачыналіся. Нерухома стаялі самалёты і паруснікі, цішком сядзелі лялькі ў зашкленай шафе, і толькі граматы ў рамках на сценах расказвалі аб поспехах іх маленькіх гаспадароў і канструктараў. Затое ажыўлена было ў гэты дзень у п'янерскім лагеры на беразе Дняпра — на аўтобусах фабрыкі «КІМ» прыехалі сюды дзеці віцебскіх тэкстыльчыкаў, з якімі даўно дружаць юныя аршанцы.

Побач з лагерам заводскі дом адпачынку — невялікія фінскія домікі сярод ціхага густога лесу. Мы разгаварыліся з групай немаладых ужо работніц, спыталі, ці падабаецца ім, наколькі зручна і выгадна праводзіць тут водпуск.

— Мяркуйце самі, — адказала Зінаіда Шабека. — Пуцёўка на месяц каштуе 16 рублёў, а тым, хто мае патрэбу, даюць і за 8. Прыгожа вакол, ціха, дзе лепш і адпачыць?

— А вы самі даўно прыйшлі на камбінат?

— Я на ім з самага пачатку будаўніцтва. У маладосці батрачкай была. Як пачала на камбінат працаваць, жыццё па-іншаму ўбачыла і зразумела. Каб не вайна...

Жанчыны змаўкаюць. Яны ведаюць, што ў Зінаіды Фёдаравы ў апошнія дні вайны загінулі адначасова двое дзяцей ад фашысцкага снарада. І кожная успамінае сваіх блізкіх, што не вярнуліся дадому.

— Каб не вайна... Я толькі адно скажу. Таму зараз дрэнна, хто гора не бачыў. А мы, каму ўсяго давялося паспытаць на сваім вяку, добра ведаем цану таго жыцця, што настала цяпер.

Зразумела, не ўсе рабочыя праводзяць водпускі ў сваім доме адпачынку. Некаторыя ездзяць у Прыбалтыку, у Крым і на Каўказ. Многія бывалі за граніцай — у Венгрыі і Балгарыі.

У апошні час у размовах савецкіх рабочых усё часцей і часцей сустракаецца слова «прафілакторый». Што ж гэта такое? Дапусцім, чалавек напавіўся пасля хваробы і можа прыступіць да работы. Усё ж пажадана, каб умовы яго жыцця былі больш спакойнымі, чым звычайна, і пазбаўленымі ад хатніх клопатаў. Альбо проста чалавек стаміўся, а ў адпачынак яшчэ не час. Тады ён бярэ пуцёўку ў прафілакторый і пасля работы жыве не дома, а ў гэтым своеасаблівым санаторыі, дзе яму забяспечана і харчаванне, і догляд урачоў. Ёсць свой прафілакторый і на льнокамбінате.

Вось, бадай, кратка аб тым, што меў на ўвазе Георгій Хітраво, калі гаварыў, што зараз дбаюць аб людзях.

На беразе Дняпра, у маляўнічым сасновым лесе стаіць дом адпачынку рабочых Аршанскага льнокамбіната.

Матэрыялы падрыхтавалі нашы карэспандэнты
С. КЛІМОВІЧ і Л. ШЫДЛОУСКІ.

Выступаюць артысты Брэсцкага народнага ансамбля танца.

Фота А. ВЯЛІКАСЕЛЬЦА.

ХРОНИКА

«АННА КАРЭНІНА» — ВЫДАТНЫ ФІЛЬМ...»

Таццяну Самойлаву добра ведаюць у Швейцарыі: у гэтай краіне з вялікім поспехам ішоў фільм «Ляццяць жураўкі». Вядома ж тут творчасць Аляксандра Зархі, які ставіў фільмы: «Дзпутат Балтыкі», «Член урада», «Вшышыя».

Надаўна швейцарскія гледачы атрымалі магчымасць бліжэй пазнаёміцца з гэтымі мастрамі савецкай кінематграфіі—у Лазане адбыліся прэм'еры «Анны Карэнінай», на якіх прысутнічалі Т. Самойлава і А. Зархі. Яны былі запрошаны дырэкцыяй фірмы «Манопол-паз», якая купіла саветскую кінакарціну для дэманстрацыі на экраны многіх гарадоў Швейцарыі.

«Зархі ўбачыў у раманах Таццэра перш за ўсё чалавека, яго пачуццям і страсці, і гэты гуманны матыв пераважаюць у фільме»,—

піша жанеўская газета «Сюіс», «Вялікая актрыса, якая цудоўна і тонка інтэрпрэтуе вобразы»,— характарызуе далей гэтак ж газета Т. Самойлаву і заканчвае сваю рэцэнзію словамі: «Анна Карэніна» — выдатны фільм, які вельмі прайвіва і мастычына перадае раман Таццэра».

ГАЙДАР У ІНДЫ

Даччыт кафедр рускай мовы Ташкенцкага ірытацыянага інстытута К. Каблю атрымаў надаўна пакеі з Індыі. У ім—выразка з часопіса «Сіптакі Хіндустан» з перакладзеным на мову хіндзі апавяданнем Аркадзія Гайдара «Выпедак». Яго прысвясціў Сурэндра Галап—прафесар гісторыі ўніверсітэта горада Патны са штата Біхар. У лісьме ён перадае сваю цэльную ўдзячнасці свайму настаўніку рускай мовы. Сурэндра Галап быў першым Індыйскім аспірантам, які прыехаў у Ташкент у 1962 годзе. Выдатна авало-

даўшы рускай мовай, Сурэндра Галап паспрабаваў сабе ў ролі перакладчыка. Цяпер ён працуе над перакладамі апавяданняў Льва Таццэра і сучасных савецкіх пісьменнікаў.

БЕРЛІН РЫТУЕЦЦА ДА ФЕСТИВАЛЮ

11 прэм'ер спектакляў на сценах берлінскіх тэатраў, 23 канцэрты з ўдзелам ансамбляў і салістаў ГДР і іншых краін, 128 тэатральных пастановак уключаюць у сабе праграма 12-га берлінскага фестывалю мастацтва, які адбудзецца з 29 верасня па 13 кастрычніка. Шырокі ўдзел у фестывалі прымуць прадстаўнікі савецкага музычнага мастацтва. З канцэртамі выступяць Азэржайым сімфанічны аркестр ССРС пад кіравніцтвам Яўгена Святлава і Максіма Шостаковіча, вядомыя савецкія музыканты Ігар Оксерах і Леанід Коган.

ТАЦЦЭРА ЗДРАЧЫЦЬСЯ

(Заканчэнне. Пачатак
у №№ 11—13, 15—17,
20—29, 31, 33—35, 37).

З Надзі сарвала хустку, вагоўку, знялі валеткі. Пахінулі ў адной нацясненнай кашулі. Вывелі на мароз.

Яна спачатку ступала па снезе асцярожна, нібы баялася параніць ногі. На спяжых лезь не пакаўчылася. Пачалі захоўніцца ад колдагу павыды ног, вяткі.

Нарэшце афіцэр спыніўся, нагледзеў на Надзю, шылькі на захутале ў шыньне. Грошкі навалодаль спыніўся салдаці. У руках аднаго чамусьці было вядро і вялікая алюмініевая кватра.

Надзю прадпачлі адмыкнуць. Нібы ў жменьцы, браў мароз у свае бадзкімы, ён хуценькаце цела. Ногі ўжо пакыялі касыценьш. «Мішча, яшчэ прадтрымаціца!»— зградала сама сабе дзівыныка і чыжыга, калі ён стане цыгла. Яна чула, што адозваў, якія замірзаюць, робіцца цыгла, іх хліць у сон. Але ёй было неспрытна хадзіць. Вецед, што раптам наляцеў, нібы запыў у цела адозву тасячу голыя.

Афіцэр кінуў салдатам, і яны падышлі да Надзі. Адзін сханіў яе за рукі, моцна спіснуў іх. А адзін зачэрпнуў з вядра вады і стаў палыміць над ёю кватру. Шэжыя, нібы сніг, неч, вада ўдарыла па галаву, мадуца палыкіла па валасах, па твары, прысочываючыся да спіну і грудзі...

Надзю лязкала і ад болю і ад бясцэсты і стаў дзіву з вядой пацямналі замірзаць на яе цэле. Яна асчувала, як робіцца калінай, нібы з біткі, кашуля,

як пручынеюць ногі. А па гэта-не быў і быў сдружэньне вады—нібы падлілі камяні. Яны хлілі і хлілі галаву на грудзі, і не было сіл падняць яе, не было сіл павярнуцца...

Апчугася Надзю каля ахіты. Афіцэр паспеў ўжо распрынуцца, толькі на руках яго былі чорныя скураныя дзівыткі. Ен падшоў да яе, дзеківаў пацікавіўся:

— Што, холадна?

Каю пават і халета Надзю яму яказаві, ч'я яе на гэта не халпа ё сід. Ды і навошта гаварыць? Надзю аблізала з вуснаў ваду, павярнулася. Уся яна была мокрая, нібы з галавы апынулася ў палонку. Цэлавой лужына расплывалася вакол яе.

— Паслухайце?

Афіцэр кінуў салдатам, а сам падзеўся да люты. Надзю не баялася, што ён там робіць, але чула бязгэт жалега і нявікае сіпене. Салдаты ўзялі яе за рукі і выскока паднялі. Яна збрынула ўніз і зажмурылася ад жаху: чыне дзівыкі вялікі даспаляў да белага кавалак жалеза і чырвоная тэпта. Яна даспрабавала выдывацца з дужых рук і не змагла. З размаху яе паставілі на жалеза. У нос улавіўся агучылы смурод паленай скурды, нешта засвірэла, і Надзю захутала літкам, цыглая цевра.

Прытомнасць доўга не вярталася да Надзі. Не даламатала вада, не малі прымуць хоць на міг уздрыгнуць яе вейкі ўлавіў афіцэрскага бота. Але сэрца яна білася. Маленкае, зняці-лене, яно не хацела заважыцца. І Надзю расплошчыла вочы. Перад ёю хісталася постаць

фалыста. То ўсплываў, то падпадаў твар з акулярамі. Яна так і не магла разгледзець яго. Вочы заслізала шэрая літка.

Афіцэр, бачачы, як яна спрабуе разгледзець яго і не можа, усміхнуўся.

— Што, як кажучы, тут вас, неба здаецца ачынькай?— і загадаў: — А ну, крычы: «Хайце Пітэр!»

Перад самымі вачыма Надзю ўбачыла яго акуляры і, сабраўшы астагэт сіл, з нянавісю, ва якую толькі здолына было яе зняважанае цела, ткнула ў твар. Афіцэр адсочыў.

— О, рускія шывані!.. Ты хочаш, каб я дыбе біў, ты хочаш хуцэй памёрці. Не, гэтага не будзе. Пакуць хоць адзін нерв будзе ў тебе цяпер — прыасце. Я дыбе яго не дам...

Надзю пакінула на лаўку, прыязані дакляпымі. Яна з абдыкавашо і асуджаным чыжыга кадалаў і ўсё не магла ўдычыць, чаму ў вачэй не сплывае туман, чаму яна не можа ніяк разгледзець фалыста. Ен нібы ставіў за закончаным шктом, і яна толькі зігаладвалася, што гэта ён. Восе ён набліжэцца да яе, твар яго расплываецца.

— Мы зарда выдзілім табе давеку. І завярным трыаткай...

Ен голасна заратагаў.

Надзю пачула, як са спіны злізавоць кашуля, як даліносьць да яе нешта гадае.

— Ты вельмі любіш зорку. Ты будзеш мець яе.

Боць, як востры нож, увайшоў у спіну. Надзю застатвала і заціхла. Яна не чула ўжо, як

Цяпер, як кажучы, рука падаль да знамянальных у якіхці беларуската народа дзён—залагога юбілею распылілі і яе Камуністычнай партыі. Разам з праданікамі нашых гарадоў і вёсак рыхтуюцца дастойна сустраць святы і кінематарафесты.

Сродкамі кінаместацтва паказалі тры беларускія пераўтварэнні, якія адыліся ў эканоміцы, культуры, у свядомасці нашых людзей за гады Савецкай улады,—вошь таланага кіно нямага напрыцавалі над гэтым. Узніў хачця б шырока вядомую кінаповесць аб сумеснай рэвалюцыйнай барацьбе ўкраінскіх, беларускіх і польскіх працоўных у заходніх абласцях Беларусі — «Чырвоная ліце», кінафільмы «Першыя выпрабаванні» (па матыхах трылогіі Якуба Коласа «На ростках»), «Канстанцін Зарода Веры Харужай», «Ідэяны спыніўся апоўначы», якія палюбіліся гледачам...

Нямага таленавітых твораў прадставілі на суча гледачоў і дакументалісты. Паспехам карыстаўся фільм «Бялада аб маці» (аб беларускай патрыятычнай Варвары Ардуноўчы, якая ў час ваіны вырастоўвала савецкіх ваянацтонных), «Вайна Мінан» (аб легендарным вакаму партызан М. П. Шмырову), «Рыцца над Бугам» (прысвечаны 20-годдзю абароны Брэсцкай крэпасці) і многія іншыя фільмы.

Не выпадкова прыгатаюцца фільмы мінулых год. Яны займаюць важнае месца ў кінематарафічнай панараме жыцця Беларусі. Дешыя кінастужкі, створаны на кінастудыі «Беларусьфільм», разам з работамі, акцыцёўчымі ў гэтым годзе, складуць праграму святочнага кінафестывалю, дзель якога—«Савецкай Беларусі—50 год». Цяпер на студыі дзймаецца мастацкі фільм з трох наваў аб Ул. І. Леніну, аб любові беларускага народа да правадыра. Навесна «Другая восень» раскажа пра клопаты нашых сялян аб хворым Ільічу. «Бялада аб хлебе» раскажа, як беларусь-воіны Чырвонай Арміі выкачалі ўкаванне Ул. І. Леніна аб дастаўцы хлеба гададоучай Маскве. Трыцы наведна пад умоўнай назвай «Чырвоныя веласпеды» прысвечана алказу Ільіча на пісьмо, атрыманнае ад беларускага селяніна.

У юбілейным годзе гледачы ўбачаць мастацкія фільмы «Іван Макаравіч» і «Годны да нестравайной». У разгаворы здымкі «Дзясцят долі шляху». Важкі ўклад уносяць у агульнае скарбонку дакументалісты. На студыі дзймаецца поўнаметражны фільм «Старонкі аднаго жыцця». Твор, які раскажае аб жыцці і дзейнасці беларускага нацыянальнага тэоры, старшыні калгаса «Рэспец» К. Арлоўскага, стваральні сцэнарыста В. Панамароў і рэжысёра-архатара І. Вейншчыт. Словамі юбілейны экран республікі абдыча гледачам нямага сустрач з цікавымі кінатворами, з любімымі актёрамі.

Г. ТАРАН, галгоўны рэдактар Камітэта па кінематарафіі пры Савецкім Міністраў БССР.

Афіцэр стадаіна і бізгітасна вышываў яна яе спіне прыкметную зорку, як неслі яе, амаль нежывую, падлілі, як спрабавалі прывясці яе ў прытомнасць адмышляваныя. Сэрца то аднайнава на каленілася, лезь не вырываючыся з грудзей, то заціхала, здавалася, назавусьці. Але жыццё цыпілася, і пад ім, як над крэдым агеньчыкам, схіліўся сівы дзед, паўкылізав дзівыныя з сучынымі вачыма, некалякі мужчыны...

Надзю расплошчыла вочы, наўважынам поглядзям абдыкаваць. Не павяршыла спачатку сама сабе — няўжо больш сёння не будучыць быць, няўжо пакінулі яе жываюць? Вочы па-ранейшаму асціпаў туман.

Надзю паспрабавала падняцца і не змагла. Цела не спухалася, здавалася мучым. Ногі яна зусім не адчувала, быццам іх проста не было. Спіна тардыла, як вялікая наслыпана сагало рана. Надзю разумела, што вось-вось можа зноў страціць прытомнасць, і папачыла:

— Дайце што-небудзь, каб напісаць...

— Дзужы жа ў нас будзе?— уздынуў дзед.

— Што-небудзь, — яшчэ раз папачыла Надзю. — Насоўку, можа...

Дзед азіннуўся. Усе сталі хуценька шукчыць у кішчых. Дзівыныя падла шматок беларуга палатна. Нібы апраўдываючыся, аказала:

— А апоўча няма...

— Не трэба... — Надзю намяцала пад роўно тэжы, адшчыпіла ад яе кавалак.

Яна выдывацца напісаць тэрадаквортнае пісьмо. У тым, што заўтра яе дастраляюць, яна не сумнявалася. Здывілася, як не памёрла сёння, на яны, на загіты крэдымо даўчы...

Куды пісаць? Каму? У атрад партызанам. Боць няма камяу. Сваёжоў так і не адшукала — не было калі. А сярбоў ужо не было сродк жытых. Усе аягінуты. І Юра... Чарына, адовак ей не патрэбны. Яна напіша сваёй крывёю...

Надзю разгатавала на дагоні шматок палатна.

— Адгучынеся, — патраста адштыгавых, якіх ўсё яшчэ стаялі вакол яе. — Мне не вядоно...

Ад яе адшчынеся, адшчыніўся ад святла, але яна ўсё роўна бачыла спаба. Наўздагад накрэсліла першыя словы: «Вываіце, таварышчы!»

Ен стала шквала самай сабе, па вочы навярнуўся сьветл. Пастэпціва яна дзпціла літраву да літары дзель: «Сама я зягінув. Вы іх біце, гатаў-фрацаў, адпомсціце за нас».

У дзіву тамала прыходзіў спажок. Надзю нібы гаварыла з таварышамі: «Смерць не страшная. Не ўдалося нічога табіцца ад нас». І падпісала: «1942 г. Вялікая Н».

Адчуваючы, як па целе расплываецца алгонія, як спабоць рукі. Надзю падывала дзед, перадыла яму пісьмо...

— Схаваніце, дзядуля. Прывітуй партызанам, зноўдучы...

— Добра, добра, — замтыўся дзед. — Ты не сумываеся. Я схавано.

Галава ў Надзі закружылася, ён залого, што яна памалу адрымаецца ад зямлі, падмаціла кудысьці ўверх. Зазынела ў вушак. І яна зноў спачыла прытомнасць.

Анамяталася пяскура і—дзікі вігася цішыні. Пакітала:

— Дзядуля... Дзядуля...

Ен адразу ж адгучнуўся зусім побач.

— Што гэта, дзядуля? Чаму так ціха?

— Уякія ўсе, дзетка.

— Як—уякія?

— Узамамі палітоў, выкапалі яму пад кешцо і ўякілі. Хадзілі і нас заарыць з сабой...

— Калі?

— Надзюна.

— А чаму ж ты, дзядуля?

— Хто ведае, дзе лены — тут ці там...

— Там жа вода, свае.

— Ты яна... Хворая...

Надзю павярнушыла ў рукой.

— Дзядуля, а дзе лазз?

— Што?

— Ну... Куды тэці, дзірка тав...

— Есць, дзетка, ёсць. Хто ж

Vladimir DENISOV,
M. sc. (Philosophy)

SOCIAL thought has always focussed on man and his material and spiritual needs. The relevant problems have been the object of scientific discussions and research of many generations.

And yet all attempts to build in the bourgeois system a society enabling a person to satisfy all his needs have been unsuccessful. It could not have been otherwise, because social relations in a bourgeois society give rise inevitably to different forms of material and intellectual oppression of the people, and doom individuality to moral degradation and alienation. The responsibility for this does not rest with somebody's «ill-will» or with the «imperfection» of human nature, but rather with the fact that the capitalist mode of production does not make the development of a working person a matter of importance or an objective necessity.

Bourgeois ideologists reject completely the possibility of providing equal and favourable social conditions for unrestricted and harmonious development of everybody. They allege that revolutionary struggle to alter the existing order is pointless because communism is incapable of supplying the material and spiritual opportunities wanted for the development of every person. American sociologist S. Hook wrote that when social opportunities are restricted the vast mass of individuals might appear to be just a grey and faceless crowd, but if these opportunities are expanded every person will have a stimulus for developing his abilities... However, Hook continues, it is an illusion to regard the task as feasible. Naturally, if this is applied to bourgeois society then one should agree with Hook about the im-

possibility of achieving this task. As for socialist society, it should be remembered that it has for the first time placed the achievements of science, production and culture at the service of the entire society. Therefore, economic and cultural progress under socialism is paralleled by improvements in the welfare of all the people, and of each individual. It is clear that all theories about «asceticism» in socialist society do not hold water.

To assess the rate of social progress it is important to know not only the level of the development of industry, science and engineering, but to consider the objectives which they serve, and the benefits they give to society and to each individual.

The most important advantage of socialism is that its main concern is not profit at any cost, but the care of the material and spiritual needs of an individual and of his harmonious development. In socialist society man does not serve the needs of production, but the other way around — production serves the needs of man. «Everything for man, for the benefit of man» is the main motto of socialism. The fact that almost three quarters of the national income in Soviet society goes to satisfy the needs of the working people, shows that under socialism the individual becomes the object of advances in material well-being and spiritual culture. In fifty years of Soviet power the real incomes of workers went up 6.6 times and of peasants 8.5 times. The working week at industrial enterprises has been reduced by 18 hours.

More than 34 million people in the Soviet Union receive pensions paid by the state and collective farms. The social security budget has reached almost 14,000 million roubles. The Soviet Union is among the count-

ries with the lowest pensionable age, and has the highest temporary disability allowances in the world. Contrary to the slanderous concoctions of the apologists of capitalism, a person is not the tool but the very goal of communism, which is being built with the object of ensuring full well-being and free, all-round development for all the members of society as Lenin wrote.

FROM EACH ACCORDING TO ABILITY, TO EACH ACCORDING TO WORK

The socialist system of remuneration which makes payment proportional to the volume and quality of individual work makes every person and collective interested in the rational use of resources and in increasing the efficiency of the entire social production; it stimulates individuals to improve their qualification and educational standards.

At the same time, thanks to the rapid development of the material and technical foundation of communism, the elimination of the distinctions between manual and mental work, between town and countryside, and the general improvement of educational and cultural standards, there is taking place a gradual levelling out of payment for work, paralleled by the overall increase in the incomes of the working people. Thereby the existing inequality in distribution, consumption and living conditions of Soviet people is being continually reduced.

A specific part in strengthening social and economic equality under socialism is played by the public consumption fund. The annual increase of this fund means a substantial increase in the real incomes of all working people. The importance of the fund consists in the fact that it enables all members of society, whatever their social standing

and the size of their earnings, to enjoy equal opportunities in education, medical service, improvement of qualification, and cultural development. The public consumption fund is assuming an increasingly larger share in the distribution of material and cultural benefits in the USSR. The fund amounted to more than 45,000 million roubles in 1966. Every factory and office worker received, in addition to his wages, an average of 35 roubles annually in the form of diverse payments and benefits from the public consumption fund. It should be added that the Soviet state is spending 150 roubles annually (in terms of one family) on the construction of houses, schools, cultural, welfare and medical institutions.

It became possible to enlist the working people in active, conscious and competent participation in social life, to tremendously enhance the spiritual maturity of the people, and to develop the democratic principles in all spheres of state administration only on the basis of a general improvement in the well-being, culture and education of the working people. Socialism is increasingly implementing the positive freedom which consists in the constructive participation of every person in all fields of social life, in the development and application of his talents and abilities.

Victory in the competition between the two social systems in the world will lie with that system which will prove its ability in practice to create conditions worthy of man, and most favourable for man's free and harmonious development. We have no doubt about the outcome of the competition. The future belongs to socialism, to the society which has proved its care and concern for human beings.

ВЫДАЕЦА У ЯПОНІІ

Многа год праце над ленинскіх тэмай старэйшая савецкая пісьменніца Марыэта Шагінян. З-пад яе пера выйшлі раманы-хронікі «Сям'я Ульянавых» і «Першая Усерасійская», нарысы і артыкулы — «Ленін у Апаве», «Першы настаўнік сям'і Ульянавых», «Успаміны аб Надзеждзе Канстанцінаўне», «Паездка ў Сурск» і многія іншыя.

Гэтыя творы, выдадзеныя масавым тыражом на адзінаццаці мовах народаў нашай краіны, шырока вядомыя чытачам не толькі ў нашай краіне, але і за рубяжом.

Раман «Сям'я Ульянавых» пераведзены на чэшскую, фінскую і нямецкую мовы. Заключаны пераклад на японскую мову. Гэтымі днямі Марыэта Шагінян атрымала пісьмо з Японіі. Прафесар Сутому Іто паведаміў ёй:

«Пераклад Вашага цудоўнага расказа аб сям'і Леніна хутка з'явіцца ў выдавецтве «Міраіся» («Будучыня»). Мы цяпер ужо старанна зьяраем вёрстку японскага перакладу. Выдавецтва хацела б папярэдзіць наш пераклад уступным словам аўтара. Мы былі б сардэчна ўдзячнымі, калі б Вы напісалі кароткае прывітанне японскім чытачам як прадмову да Вашага вельмі каштоўнага апавядання аб Леніну...»

У пісьме паведамляецца, што японскія чытачы атрымаюць кнігу Марыэты Шагінян аб сям'і Ульянавых у кастрычніку гэтага года.

яго будзе закрываць... Есць... — Памажы мне, дзядуля... Туды...

Дзед здзіўлена ўсклікнуў: — Што ты, роднёк! У цябе ж сіл, як у камара! Замерзнееш...

— Памажы, дзядуля... — Астанемся лепш. Прыйдучы немцы, убачаць, што ўсе ўняклі, а мы засталіся, і зразушчыць: не вінаваты мы, адпусцяць нас.

— Не, я не астануся. Ты не ведаеш немцаў, дзядуля... Дапамажы...

Дзед перахрысціўся, асцярожна падняў яе. Яна ледзь перастаўляла ногі.

— Ну, дзе ж ты ўцячэш такая? — уздыхнуў стары. — Ты вунь ступіць кроку не можаш...

Надзя закусіла вусны, прымушала сябе ісці. Толькі так можна ўратавацца. Толькі там, на волі, можна спадзявацца на нешта. Толькі там...

Яна абмацала рукамі лаз, папрасіла дзеда: — Падліхні...

Не зваяжучы на боль, праціснулася пад сцяной, заграбуючы снег, валакла і валакла далей ад кляці сваё цяжкае, не паслухмянае цела. Сілы пакідалі яе, ззаду заставаўся кровавы след, але сантыметр за сантыметрам яна шквэлася наперад. Дапаўніць ёй да нейкай хаты, натрапіць на людзей. Далей ад кляці, далей ад пекла, якое яшчэ смяліць у ёй, успамінам скаланае сэрца. Толькі наперад. І не спыняцца. Ні на міг...

Надзю знайшлі ў гурбе снегу непадалёк ад кляці. Яна і неспрытомная спрабавала паўзці. Калі яе паднялі на рукі Іван Лахмотка і Аляксандр Шамкоў, ім здалося, што яна ўжо нежывая.

— Спазнліся, — з горьчучу вымавіў Шамкоў. — Няўжо спазніліся?.. Надзя! Надзя!

Дзяўчынка маўчала. У Заналючках Надзю, як маглі, перавязалі, прамылі ёй раны, паклалі на мяккі ложак. У хату поўна набілася людзей — партызаны, вясковыя жанчыны. Прышоў пахмуры Ску-

матаў, незадаволеная адатнаў ад ложка жанчыны.

— Чаго сабраліся, як калы нябожчыцы! Ей спакой патрэбен...

Начальнік штаба доўга глядзеў у твар Надзі, гладзіў яе забітаваную руку. Ён і сам не надта верыў, што дзяўчынка выжыве. Фашысты, здаецца, не пакінулі ёй ніякіх надзей на жыццё... Як толькі вытрымала ўсё гэтае дзіця! Якая мужнасць, якая сіла жыць у яе слабым, знявечаным целе!

Скуматаў паклікаў гаспадыню: — Таварыш Шаронак!.. Вы не зводзьце з яе вачэй...

— Гляджу, Іван Сцяпанавіч, гляджу.

— Што трэба будзе, кажыце. Дапаможам. Толькі б на папраўку пайшла...

Скуматаў падняўся, уздыхнуў: успомніліся словы партызанскага ўрача: «Толькі на цуд можна спадзявацца». На цуд... Ён не так ужо часта здаецца на зямлі. Але ж хацелася, каб ён здарыўся, каб паднялася на ногі вясёлая, няўрымслівая Надзя.

Ішлі дні, а прыкметнага паляпшэння ў здароўі дзяўчынкі не наступала. Яна паранейшаму слаба бачыла (разышліся зрэнкі), не магла пазарушыць нагамі. Раны на спіне заживалі марудна. Над яе схудлым тварам усё яшчэ вісела чорнае крыло смерці.

А тут пачалася блакада. Фашысты кінулі вялізныя сілы на знішчэнне партызан, палілі вёскі, забівалі ўсіх, хто быў звязаны з народнымі месцамі. Дабраліся яны і да Заналючкі...

Заналючкі апусцелі. Надзя засталася адна ў напаленай хаце, схаваная за печкаю. Нездзе за вёскаю грукаецу хаты. Па вуліцы часамі праносіліся коні.

Цяпер усё залежала толькі ад лёсу. «Калі суджана жыць, не загіну, — сама сябе падбадзёрвала Надзя. — Столькі разоў уцякала ад смерці, уцяку і цяпер». Але неспакой нарастаў з кожнай хвілінай. Нязвычайна

было без людзей, без жартаў разведчыкаў, без клапатлівых рук жанчын. Хоць бы кот які перся калы рук...

Немцы прыйшлі ўранні. Спачатку Надзя пачула гуд матораў, потым — гучныя каманды. А потым грукнулі ў дзверы. Яна стаілася пад коўдрай, і сэрца затахала часта-часта. Не страх, а невядомасць і трывога затуманілі свядомасць.

Загрымела ў сенах. Нехта вылаўся па-нямецку. Рыпнулі дзверы. Хтосьці мякка пераступіў парог. Надзя чула яго перарывістае дыханне. Стаіць ля парога. І вось мяккія крокі набліжаюцца да яе. Сабак... Ён тышчуўся носам у коўдру ля яе ног і тоненька заскавітаў. Загрукацелі салдацкія боты. З-за печы выглянуў фашыст. Івануў з яе коўдры. І тут жа адскочыў — у нос, відаць, ударыў цяжкі пах гною.

— Кранк!.. Кранк!.. — спалохана крыкнуў ён камусці і падліхнуў сабаку да выхаду.

Надзя чакала стрэлу. Але лягнулі дзверы, прарыпелі пад акном крокі, і ўсё сціхла. «Мінула...» Пранесла... Яна не магла паверыць такому нечаканаму, такому вялікаму шчасцю. Ад хвалявання на ілбе буйна высыпаў пот. У тудзях усё яшчэ перарывалася дыханне. Няўжо — выжыла?.. Яна прыслухалася. Стрэлаў не было чуваць. Але нарастаў, шырыўся нейкі шум і трэск. На вуліцы штосьці глуха і роўна гуло. Толькі калі ў хату прабіўся горкі дым, Надзя зразумела: гараць Заналючкі. Пажар ужо бушаваў на ўсю сілу. Надзя чула, як абвальвалася стрэлі, яна нават, здавалася, на сваіх ранах адчувала бліскую гарачыню. Польшы скакала калы самых вокан, пачынала лізаць сцены. «Ну, вось цяпер — усё... — падумала Надзя. — Цяпер ужо не выкручуся...»

...Цяжка сказаць, хто яго паставіў, гэты невясокі слупок на Карасёўскім могільніку, над грудком, пад якім пахавалі Юру Сямёнава. Можа партызаны, а можа хтосьці з месцовых сялян. Ён быў відзён зда-

лёк — з самаробнаю зоркаю на версе, свежы паміж даўніх, пачарнелых крыжоў. Над ім схіляліся маладыя бярозкі і шумелі гонкія сосны, нібы паўтаралі просенькі надпіс, накрэслены чыйсьці рукой: «Вечная слава юным героям Багданавай Н. А., Сямёнаву Ю. І.»

Плылі па высокім небе белыя лёгкія воблакі. Заліваліся ўгору бесклапотныя жаўранкі. І было на зямлі ціха-ціха, ажно чуваць страктанне конікаў і гудзенне чмялёў, і не верылася, што яшчэ не скончылася вайна і недзе грукаталі выбухі і паміралі салдаты...

Калы дарогі дзяўчынкі, толькі гады на два маладзейшая за Надзю і Юру, ганялася за вялікім прыгожым матылем. І худзенькі твар яе свяціўся дзіцячай радасцю...

Вялікая Айчынная вайна нарадзіла шмат легенд аб чалавечай стойкасці і мужнасці, аб вернасці клятве і суровай ваеннай дружбе. Многія, вельмі многія з іх заканчваюцца трагічна, абрываюцца нечакана, і — стаяць над імі абеліскі, маўчаць надмагільныя пліты...

У легенды, старонкі якой я вам раскажаў, шчаслівы працяг. Надзя Багданава не загінула. Яна — цяпер ужо Надзея Аляксандраўна — жыве.

Вёска Заналючкі згарэла, але не ўся. Засталося тры хаты, і ў адной з іх ляжала юная разведчыца. Доўгімі днямі і начамі вырываў яе з кіпцюроў смерці, выхаджвалі простыя беларускія жанчыны — Лідзія Шаронак і Таццяна Самакалёва. І паставілі яе на ногі. У адэскай клініцы імя Філатава дзяўчынцы вярнулі (праўда, не зусім) зрок. Не забыў пра яе Іван Сцяпанавіч Скуматаў, адшукаў, дапамог уладзіць на работу. І Надзя Багданава зноў вярнулася ў строй. Сустрэла яна негаваркога, душэўнага хлопца Дзмітрыя Краўцова, які стаў мужам, які дзяліў з ёй усе радасці і нягоды.

Ішлі гады, наладжвалася жыццё, падраслі дзеці Надзеі Аляксандраўны. І зусім

выпадкова даведлася яна аднойчы, што стаіць ёй з Юрам Сямёнавым помнік, што знойдзена запіска, якую яна крывёю напісала ў страшныя лютаўскія дні 1942 года.

Пра подзвігі юнай разведчыцы расказала беларускае радыё, пазнаёміў з імі савецкіх тэлегледачоў Сяргей Сяргеевіч Смірноў. Тысячы пісем з усіх куткоў нашай Радзімы пасылаліся ў Віцебск, дзе жыве Багданава, многія без дакладнага адрасу, проста: «Віцебск, слаўнай партызанцы», «Віцебск, герані Вялікай Айчынай вайны», «Віцебск, храбрай дзяўчынцы — разведчыцы...» Яе імя прысвойваюць піянерскім атрадам, на яе жыццё вучацца адданасці Айчыне...

Высока апаніў баявыя справы Надзі Багданавай наш савецкі ўрад. Яна ўзнагароджана ордэнам Баявога Чырвонага Сцяга, ёй прызначана персанальная пенсія...

Часта непакояць Надзею Аляксандраўну старыя раны, часта ўспамінаюцца паўшныя сябры, камандзіры, якіх ужо няма сярод жывых (не так даўно памерлі камісар брыгады Волкаў, начальнік штаба брыгады Скуматаў). Баліць тады сэрца, сумам туманяцца вочы. І ўсё ж рэдка можна сустрэць чалавека такой энергіі і жыццялюбнасці, як яна. Амаль штодзень яе запрашаюць на сустрэчы, і яна не адмаўляецца. Штодзень прыходзяць дзесяткі пісем, і яна адказвае на іх. Да клопатаў аб сваіх чацвярых дзецях прыбавіліся клопаты пра дзяцей хворай Таццяны Самакалёвай, той самай, якая калісьці даглядала яе. Выхоўвае яна яшчэ і Наташу Логвінаву, якая засталася без бацькоў і жыццё якой хацелі пакальчыць адурманення рэлігіяй сваякі...

У Віцебску, на вуліцы Праўды, жыве яна, былая партызанская разведчыца, простая беларуская жанчына, чалавек з легенды...

ТАМ, ДЗЕ ВУЧЫЎСЯ ГАЛАВАЧ

Імя Платона Галавача трывала ўвайшло ў гісторыю беларускай савецкай літаратуры. Ён — аўтар шматлікіх апавяданняў, нарысаў, апавесці «Спалох на загонах» і рамана «Праз гады». Платон Галавач быў членам урада рэспублікі, сакратаром ЦК камсамола Беларусі, актыўным грамадскім дзеячом.

Нарадзіўся П. Галавач у вёсцы Пабокавічы, што на Бабруйшчыне, вучыўся ў Гарбацэвіцкай школе.

Надаўна ў Гарбацэві-

чах адбыўся многалюдны мітынг, прысвечаны адкрыццю мемарыяльнай дошкі на школе, у якой вучыўся П. Галавач.

Прысутныя з цікавасцю аглядзелі экспазіцыю школьнага музея, у якой зсобны куток прысвечаны Платону Раманавічу. Тут фотаздымкі пісьменніка, яго кнігі, успаміны аб ім, артыкулы пра яго творчасць — усё, што звязана з імем былога выхаванца Гарбацэвіцкай школы.

Адкрыццё мемарыяльнай дошкі ў гонар выдатнага сына роднай зям-

лі, з'яўляецца святам нашай беларускай культуры. — сказаў Янка Скрыган, які прыехаў на мітынг.

— Я шчаслівы, што асабіста ведаў Галавача. Ён прайшоў вялікі і пачэсны шлях. Платон Галавач быў кіраўніком беларускай камсамольскай арганізацыі, ён быў выдатным пісьменнікам. Адзін з першых у беларускай літаратуры Платон Галавач напісаў творы пра калектывізацыю сельскай гаспадаркі, пра вострую класавую барацьбу, якая ў той час адбывалася ў вёсцы.

Праўдзівыя, душэўныя творы пісаў ён пра праостага чалавека, услаўляючы яго працу.

На мітынг выступілі сябры маленства Платона Галавача — Майсей Сідаровіч, Рыгор Гаўрыльчык і Мікалай Палашавец.

Запомніліся хвалюючыя словы М. Палашаўца:

— Савецкая ўлада адкрыла лапцюжнай моладзі дарогу ў вялікае жыццё. Яскравы прыклад гэтаму — біяграфія нашага земляка Платона Галавача. Бядняк, галота, срата

стаў пры Савецкай ўладзе членам урада, вядомым пісьменнікам.

Мітынг закончан. Спаўзае са сцяны белае палотнішча, адкрываючы мармуровую дошку, на якой залатымі літарамі напісана:

У ГАРБАЦЭВІЦКАЙ ШКОЛЕ
У 1911—1922 ГАДАХ
ВУЧЫЎСЯ
БЕЛАРУСКІ
ПІСЬМЕННІК
ПЛАТОН РАМАНАВІЧ
ГАЛАВАЧ.

Настаўнікі, вучні, рабочыя саўгаса і госці ўскладаюць да сцяны школы букеты жывых кветак.

ПРЫШЭЛЕЦ З КОСМАСУ

У пачатку ліпеня гэтага года на забалочаным лузе ля пасёлка Асінаўскі Брагінскага раёна Гомельскай вобласці вучніца трэцяга класа Аня Федасенка ўбачыла незвычайны камень. Тут, на самым паўднёвым усходзе Беларусі, рэдка сустранаеш на полі валун, а гэты меў велічыню з чалавечую галаву і быў пакрыты ржой. Аня паказала знаходку свайму бацьку, трактарысту саўгаса «Чырвонае». Бацьку ўразіла вялікая вага камя. Маленькі асколак Мікалай Федасенка накіраваў у Мінск у Інстытут геалагічных навук.

У інстытуце адразу ж выявілі, што незвычайны камень з'яўляецца метэарытам. На месца знаходкі выехала некалькі спецыялістаў. Было ўстаноўлена, што знойдзены «прышэлец з космасу» адносіцца да групы Брагінскіх метэарытаў, якія час ад часу адшукваюць у гэтых мясцінах вольна больш за паўтара стагоддзя. Усяго ў сучасны момант вядома 10 пэўных знаходак метэарытаў з гэтай групы агульнай вагою звыш 800 кілаграмаў. Вага знойдзенага гэтым летам экзemplяра перавышае 12 кілаграмаў.

Ажыўлена па вечарах у самым вялікім парку нашай сталіцы — парку імя Чалюскінцаў.

Фота К. КРАСНІЦКАГА.

Брагінскія метэарыты належаць да класа жалезакаменных, або паласітаў. Асноўнай іх асаблівасцю з'яўляецца губчатая будова. Ролю губкі ў іх адыгрывае жалеза з прымессю нікелю, а ў порах размяшчаецца шклопадобны зеленавата-жоўты мінерал алівін.

Наяўныя даныя гавораць, што некалькі стагоддзяў таму назад, а магчыма і раней, над паўднёва-ўсходняй аканечнасцю Беларусі ўзарвалася велізарнае метэорнае цела. Яго асколкі жалезакаменным дажджом выпалі на плошчы, якая мае форму выцягнутага эліпса даўжынёй каля 13 кіламетраў і шырынёй да 3—4 кіламетраў. Заходняя аканечнасць гэтага эліпса размяшчаецца на поўнач ад вёскі Крукі, а усходняя — ля вёскі Ляды. Усе выяўленыя ў Брагінскім раёне экзemplяры — «кроплі» аднаго метэарытнага дажджу.

Цікава, што большая частка эліпса рассяяння Брагінскіх метэарытаў прыходзіцца на моцна забалочаныя прасторы, дзе мала населеных пунктаў і параўнаўча рэдка бывае чалавек. Тут можа быць зроблена яшчэ многа новых адкрыццяў.

ГУМАР

На вуліцы спаткаліся Махмуд і Ахмед. Махмуд абурэцца:

— Чаму ты мяне ўчора абразіў? Пры людзях назвай мяне ідыётам!

— Выбачай, — адказаў Ахмед, — я не ведаў, што гэта сакрэт.

Доктар не задаволены, што атрымаў ад пацыента нізкі ганарар.

— Гэта для мяне ці для майго служы? — пытаецца.

— Для вас абодвух, — пачуў у адказ.

Доктар слухае хворага мільянера, а яго радня, якой так не церпіцца хутчэй атрымаць спадчыну, пастала вакол ложка.

— Скажыце, доктар, — пытаецца адзін з радні, — ці застаўся хоць які-небудзь надзея?

— Ніякай, — адказвае доктар з каменным выразам твару, — гэта ўсяго толькі... лёгкі грип.

— Ваша жонка хворае. На што яна часцей за ўсё скардзіцца?

— На мяне, доктар.

— Вы эканаміст. Ці гутарыце з жонкай на гэтыя тэмы?

— Так, аднойчы спрабаваў. Потым павінен быў кінуць курыць.

У шатландскую футбольную каманду прайшоў новы трэнер. Сабраві ігракоў і растлумачыў ім правілы гульні:

— У час гульні трэба ўважліва назіраць за праціўнікам. Аднак самае галоўнае — не спускаць вачэй з мяча. Ён каштуе два фунты стэрлінгаў.

У час гонак на веласіпедзе лідэр спаборніцтваў выражаўся далёка ўперад. Раптам чуе, што яго хтосьці даганяе. Націскае мацней на педалі, але беспаспяхова. Нягледзячы на старым веласіпедзе парайняўся з лідэрам і пытаецца:

— Як думаеш, паспею купіць бутэльку віна да закрыцця магазіна?

Двое кінакрытыкаў разглядаюць прыгожую кіназorkу, убраную ў найкарацейшую з мажлівых міні-спаднічак. Адзін з іх гаворыць:

— Яна напэўна павінна атрымаць узнагароду на фестывалі.

— Так, адказвае другі, — па раздзелу кароткаметражных фільмаў.

Гутарыць дзве сяброўкі.

— Які твой самы вялікі недахоп?

— Фанабэрыя. Гадзінамі праседжаю перад люстэркам, захапляючыся сваёй прыгажосцю.

— Гэта не фанабэрыя. Гэта фантазія.

Міліцыянер затрымавае машыну, якую вядзе маладая аўтамабілістка.

— Думаю, вы здагадаліся, чаму я вас затрымаў?

— Калі ласка, не гаворыце! Я наспрабую адгадаць сама!

Сальвадора КВАЗІМОДА.

Чым жахі страшных дзён усё далей, тым прывід іх часцей трывожыць сэрца. Цень горкіх успамінаў — госьці начны — завітае, садзіцца ў галавач, і мрояцца ў бяссонніцы пазту то яры Кутна, то дымны Трэблінкі — лаўжы нябожчыкаў у пекле вопішч, — чад, гар і дух — аж схлупае ў грудзях; то дрот калючы карантынаў турмаў з жывымі цэнямі сыноў народаў — усюды бруд і кроў, прадсмертны стогн, і сярод мёртвых шчэ жывыя дзеці (не дай вам бог зірнуць хоць раз у твар галодным дзецям, што і над магілай, бацькамі выкапанай пад прымусам, вачыма прсяць не жыцця, а хлеба!); то хмары, хмзры дыму па-над лесам

з высокіх камяноў над Бухенвальдам; то панарамы гарадоў-шкілетаў з руінамі знявечаных палацаў на берагах Нявы і рускай Волгі; то Мінск лясны, у сухастой дрэў бязверхіх, зацярушаных снягамі — там што ні ствол, і што ні дэж — то раны. Паэты, памятайце непадкупна усіх і ўсё, чаго, на жаль, не вернеш; сваёю міласэрнасцю, спагадай атулім свет жывы па праву Праўды: «Адай жывому тое, што не даў асуджанаму на парозе Смерці». Якія б штормы ні прайшлі над намі, а памяць мёртвых купчай не заплямі!

Пераклад з італьянскай мовы Яэзпа Семіянона.

ПРАЎДЗІВЫЯ ГІСТОРЫ

БАЛБАТЛІВЫЯ ЎЦЕКАЧЫ

У жыхара англійскай сталіцы, аматара птушак, уцякла з клеткі пара індыйскіх шпакоў. Але ў хуткім часе крылатых ўцекачоў вярнулі гаспадару з-за іх балбатлівасці. Наколькі птушкі былі ручныя, адзін са шпакоў усеўся на плячо прахожэга і даверліва паведаміў свой хатні тэлефон: 15—39. Здзіўлены прахожы пазваніў

па гэтаму тэлефону, і першы шпак зноў апынуўся ў клетцы. Другі заляцеў у парк, сеў на плячо дзяўчыне і сказаў: «Я вас кахаю! 15—39». Дзяўчына злавіла «кавалера» і таксама пазваніла па тэлефоне.

ЗДАЮСЯ!

Англійскія слухачы прыйшлі на канцэрт «мадэрнісцкай» музыкі. Апошні нумар,

аднак, пераўзышоў усе астатнія: гэта была «індустрыяльная сімфонія ў стылі мадэрна» у выкананні аркестра, які складаўся з бетонаяшалкі, пнеўматычнага малатка і чатырох накавальняў. Калі грукат і какафонія дайшлі да мяжы, слухач у трэцім радзе прывязаў белую насоўку да трыцінкі і пачаў махаць ёю над галавой у знак таго, што ён здаецца.

Падводным спортам Аляксандр Жэброўскі займаецца некалькі год. У Магілёве яго добра ведаюць як актыўнага члена выратавальнай каманды клуба ДТСАФ. НА ЗДЫМКУ: вадалаз А. ЖЭБРОЎСКІ.

Фота В. ДУБІНКІ.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77.

ТЭЛЕФОНЫ: 6-19-31, 6-97-92, 6-18-88, 3-15-15.